

تحلیل روندی بودجه آموزش و پرورش

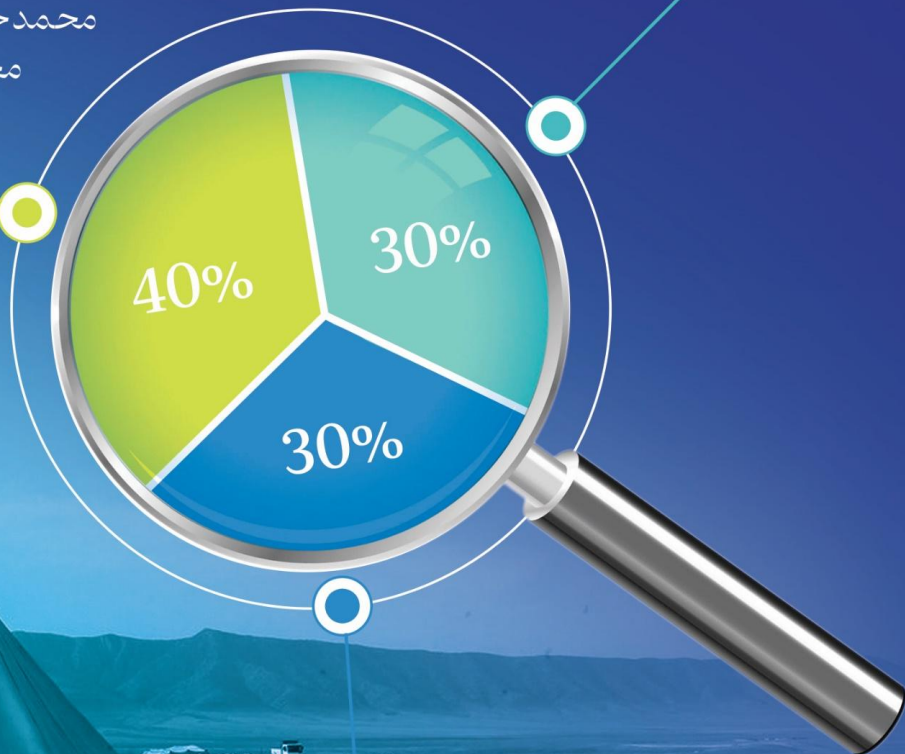
در سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۴

+ به انضمام تحلیل قانون بودجه ۱۴۰۴

پدیدآورندگان:

محمدحسین جاوید

مجتبی زنگوئی

بسمه تعالی

عنوان

تحلیل روندی بودجه آموزش و پرورش

در سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۴

به انضمام تحلیل قانون بودجه ۱۴۰۴

پدیدآورندگان:
محمد حسین جاوید
مجتبی زنگویی

تهیه شده در

قرارگاه عدالت تربیتی و اقتصاد مرکز بسیج وزارت آموزش و پرورش

۲	خلاصه مدیریتی
۴	مقدمه
۵	تحلیل رویکردی بودجه آموزش و پرورش
۵	عدم برنامه‌محوری در بودجه آموزش و پرورش
۶	کسری و عدم کارآمدی بودجه آموزش و پرورش
۶	عدم توجه به بسط عدالت آموزشی در تامین و تخصیص منابع آموزش و پرورش
۷	فاصله میان نظام بودجه‌ریزی با ذینفعان واقعی
۸	عدم پیش‌بینی اعتبارات جهت هزینه‌های جانبی آموزش
۸	تحلیل روندی بودجه آموزش و پرورش (سال‌های ۱۳۹۷-۱۴۰۴)
۸	بودجه عمومی دولت
۹	بررسی روند تغییرات بودجه دولت
۱۱	بودجه آموزش و پرورش در بودجه عمومی دولت
۱۷	جزئیات اعتبارات مربوط به آموزش و پرورش در قانون بودجه سال ۱۴۰۴
	بررسی تبصره‌های بودجه در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ و روند تغییرات ردیف‌ها و
۱۹	سرانه‌های مختلف در قوانین بودجه سنواتی
۲۰	تبصره‌های مرتبط با آموزش و پرورش در قانون بودجه سال ۱۴۰۴
۲۲	بودجه سرمایه‌ای در وزارت آموزش و پرورش
۲۸	سرانه دانش‌آموزی
۳۰	ردیف‌های مرتبط با آموزش و پرورش در قوانین بودجه سنواتی (۱۳۹۷-۱۴۰۴)
۳۰	ردیف ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها
۳۳	کمک به تامین سرانه دانش‌آموزی و حمایت و ارتقا پوشش تحصیلی افراد لازم‌التعلیم
۳۵	فعالیت پرورشی و امور تربیتی دانش‌آموزان
۳۸	بهداشت سلامت و تربیت بدنی مدارس
۳۹	ردیف اجرای سند تحول بنیادین
۴۰	سازمان‌های تابعه آموزش و پرورش
۴۹	نتیجه‌گیری

خلاصه مدیریتی:

تحلیل و بررسی بودجه آموزش و پرورش در ادوار مختلف آن نشان از وجود چالش‌های اساسی و نهادینه شده در ساختار بودجه‌ریزی آموزش و پرورش دارد. همچنین رویه‌های نادرست حاکم بر این بخش مهم در ساختار سیاست‌گذاری نظام تعلیم و تربیت رسمی و عمومی انجام اصلاحات اساسی در آن را ضروری نموده است.

چالش‌هایی همچون عدم برنامه‌محوری در فرآیند بودجه‌ریزی در آموزش و پرورش، کسری و ناترازی در بودجه آموزش و پرورش، عدم پیش‌بینی اعتبارات مشخص جهت هزینه‌های جانبی آموزش، فاصله میان نظام بودجه‌ریزی با ذی‌نفع واقعی از جمله ایرادات کلی و رویکردی به نظام بودجه‌ریزی در آموزش و پرورش هستند.

همچنین بررسی جزئی‌تر روند تغییرات هر یک از ردیف‌های مرتبط با آموزش و پرورش نکات قابل توجهی را در این زمینه نمایان می‌کند. ادراک صحیح این تغییرات نیازمند داشتن درک کلی از روند تغییرات بودجه عمومی دولت و نسبت آن با تغییرات بودجه آموزش و پرورش است.

به‌طور کلی می‌توان گفت بودجه عمومی دولت در ۸ سال اخیر علی‌رغم رشد مداوم، اما رشدی در تناسب با تورم نداشته است و به‌طور کلی روندی ثابت را طی کرده است. تنها در دو سال ۱۴۰۰ و ۱۴۰۴ این اعتبارات رشدی بیش از تورم را تجربه نموده‌اند؛ که این موضوع در سال ۱۴۰۰ به دلیل اختلاف میان دولت و مجلس شورای اسلامی در برآورد درآمدهای دولت و در سال ۱۴۰۴ به دلیل گزارش برخی موارد فرابودجه‌ای از جمله کمک به بنیه دفاعی و شفاف نمودن اعتبارات مربوط به پرداخت یارانه‌ها در سرجمع اعتبارات یکساله دولت بوده است که این ارقام در سال‌های گذشته در سرجمع اعتبارات محاسبه نمی‌شده است.

در همه این سال‌ها میزان تغییرات بودجه آموزش و پرورش الزاماً متناسب با تغییرات بودجه دولت و همچنین تورم نبوده است. به‌طوری‌که در برخی سال‌ها این رشد کمتر از رشد بودجه عمومی دولت و نرخ تورم و برخی سال‌ها بیش از نرخ تورم و افزایش بودجه دولت بوده است. اما در مجموع با محاسبه اثر تورم بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۳ بودجه این دستگاه ۴ درصد کاهش یافته است اما در قانون بودجه ۱۴۰۴ که اعتبارات این دستگاه رشدی ۶۷ درصدی داشته‌اند روند بودجه واقعی آموزش و پرورش با حذف اثر تورم افزایشی بوده است به طوری که می‌توان گفت بودجه این دستگاه در سال ۱۴۰۴ به نسبت سال ۱۳۹۷، ۳۵ درصد افزایش یافته است.

همچنین تحلیل روندی هر یک از ردیف‌های مرتبط با آموزش و پرورش جزئیات بیشتر ذیل را نمایان می‌کند.

- در میان ردیف‌های مرتبط با دستگاه آموزش و پرورش، مهم‌ترین ردیف که ردیف مرتبط با «ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها» می‌باشد؛ در هنگام تصویب همواره با کسری مواجه بوده است؛ به همین دلیل اعتبارات مربوط به این ردیف همواره عملکردی بیش از مقدار مصوب دارند و بخشی از این کسری از محل دیگر ردیف‌های مرتبط با این دستگاه تامین می‌شود. اعتبارات این ردیف مابین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۳ در مجموع ۳ درصد کاهش یافته است که به معنای کاهش در قدرت خرید کارکنان آموزش و پرورش مابین این سال‌ها می‌باشد.

- اعتبارات بخش تملک دارایی سرمایه‌ای آموزش و پرورش در همه این سال‌ها نرخ رشدی کمتر از تورم مصالح ساختمانی به‌عنوان عاملی اثرگذار بر ساخت و تعمیرات ساختمان داشته است. این اعتبارات تنها در قانون بودجه ۱۴۰۴ روندی بیش از نرخ تورم مصالح ساختمانی را در تجربه نموده است که به دلیل سهم بالای اعتبارات متفرقه است در این سال، که اغلب از محل درآمدهای مالیاتی است امکان عملی شدن این اعتبارات را نیز با ابهام مواجه کرده است.

- ردیف مربوط به «کمک به تامین سرانه دانش‌آموزی و پوشش تحصیلی افراد لازم‌التعلیم» به طور کلی حتی با حذف اثر تورمی رشد قابل توجهی داشته است. اما گزارشات تفریغ این ردیف نشان می‌دهد که این ردیف با دو چالش اساسی، یعنی عدم تخصیص کامل از سمت سازمان برنامه و بودجه و همچنین هزینه‌کرد در محلی غیر از کارکرد مصوب آن مواجه است.

- اعتبارات مربوط به پرورشی و امور تربیتی تا سال ۱۴۰۰ مقداری ثابت و مابین سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۳ رشد قابل توجهی داشته است. این ردیف اعتباری برخلاف دیگر ردیف‌های مرتبط با آموزش و پرورش در قانون سال ۱۴۰۴ با کاهش در اعتبارات عمومی همراه بوده است. بررسی روند تغییرات این ردیف اعتباری به وضوح نشان از تاثیر رویکرد دولت‌ها در توجه به امور پرورشی و تربیتی در مدارس دارد. - ردیف مرتبط با بهداشت، سلامت و تربیت بدنی دانش‌آموزان با حذف اثر تورم به طور کلی در این سال‌ها غیر از سال ۱۴۰۰ روندی ثابت را طی کرده است. می‌توان گفت رشد قابل توجه این اعتبارات به دلیل اضافه شدن برخی تبصره‌ها در قالب ردیف‌های متفرقه، سبب حفظ روند ثابت آن علی‌رغم وجود تورم در این سال‌ها شده است.

- ردیف اعتباری مربوط به سند تحول بنیادین که در گذشته با عنوان ردیف کیفیت بخشی به خدمات آموزشی و پرورشی شناخته می‌شد؛ در سال جاری تغییر چندانی نداشته و با دو چالش اساسی عدم تخصیص کامل و همچنین مشخص نبودن محل دقیق سازوکار هزینه‌کرد مواجه می‌باشد.

- دانشگاه فرهنگیان به‌عنوان مهم‌ترین مرکز تربیت و پرورش معلم از دو منبع اختصاصی و عمومی تامین مالی می‌شود. از سال ۹۷ تا به امروز به‌طور مداوم سهم منابع عمومی در اعتبارات این دانشگاه کاهش یافته و سهم اعتبارات اختصاصی که از محل کسر از حقوق دانش‌جو معلمان تامین می‌شود افزایش چشمگیری یافته است.

- اعتبارات سازمان مشارکت‌های مردمی و حمایت از مدارس غیردولتی در سال‌های اخیر همواره رشد نموده است. بخشی از درآمدهای این سازمان که از محل درصدی از شهریه مدارس خصوصی تامین می‌شود نیز متناسب با افزایش تعداد دانش‌آموزان این مدارس در یک دهه اخیر افزایش یافته است که مصداقی از تعارض منافع در ماموریت‌های این سازمان در زمینه تامین سقف شهریه دریافتی و همچنین اعطا مجوز برای تاسیس این مدارس می‌باشد. همچنین بررسی این گزارش نشان می‌دهد افزایش تعداد دانش‌آموزان مدارس غیردولتی، منجر به افزایش متناسب سرانه دانش‌آموزان مدارس دولتی نشده است.

- اعتبارات سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در هشت سال گذشته همواره افزایشی بوده است اما به دلیل ناکافی بودن این مقدار افزایش نسبت به تورم کاغذ، همواره در این سال‌ها هزینه‌های دریافتی از دانش‌آموزان برای دریافت کتاب افزایش یافته است. از طرفی به دلیل این که بخشی از کاغذ به کار رفته در چاپ کتاب درسی از طریق واردات تامین می‌شود افزایش نرخ ارز در سال‌های اخیر روند چاپ کتاب درسی را با چالش مواجه کرده است.

- اعتبارات مربوط به سازمان آموزش و پرورش استثنایی تقریباً از سال ۱۳۹۷ تاکنون ثابت بوده است. به نظر می‌رسد با توجه به نقش اساسی این سازمان در بسط و توسعه عدالت آموزشی و جلوگیری از افزایش تعداد دانش‌آموزان بازمانده از تحصیل در مقطع ابتدایی، اعتبارات آن کفاف نیازهای آن در جهت رفع این چالش‌ها ندارد و لذا ثبات در اعتبارات این سازمان به معنای حفظ وضع موجود آن در سال‌های آتی می‌باشد.

- سازمان تعلیم و تربیت کودک که از سال ۱۴۰۱ تاسیس گردیده است همواره با اعتبارات ناکافی نسبت به ماموریت خود مواجه بوده است. اعتبارات مربوط به این سازمان از سال ۱۳۹۷ تا امروز با حذف اثر تورم همواره رو به کاهش بوده است. به نظر می‌رسد این سازمان علاوه بر عدم برخورداری از پشتیبانی های لازم در اساسنامه، جهت پوشش کامل کودکان در مقطع پیش‌دبستانی، از اعتبارات بسیار ناکافی برای پوشش کامل این دوره تحصیلی برخوردار است.

مقدمه

بودجه‌ریزی در نظام آموزش و پرورش یکی از ارکان موثر در تعیین کیفیت خدمات آموزشی و تربیتی در این نظام حاکمیتی است لذا همواره بودجه‌ریزی در نظام آموزش و پرورش ایران یکی از موضوعات مورد توجه فعالان و دغدغه‌مندان عرصه تعلیم و تربیت بوده است. از طرفی زیرنظام تامین و تخصیص منابع مالی به عنوان یکی از شش زیرنظام موجود در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، نقشی اساسی در تامین اهداف موجود در سند تحول بنیادین دارد. این زیرنظام مسئولیت تأمین منابع مالی از راه‌های متنوع و تخصیص منابع مالی آن برای تدوین و اجرای برنامه‌های تربیتی و درسی، تأمین فضای تربیتی و اداری، بکارگیری مربیان، تهیه تجهیزات فناوری و کتاب‌های درسی و کمک درسی، پژوهش و ارزشیابی، و راهبردی و مدیریت تربیتی و اداره امور مدارس در نظام تربیت رسمی و عمومی را بر عهده دارد. بر این اساس در هر نظامی تامین و تخصیص منابع مالی بر اساس نظام اولویت‌بندی تعیین خواهد شد که ریشه آن را باید در مبانی، اهداف و اصول موجود در برنامه‌ها و سیاست‌ها جستجو نمود. (مبانی نظری سند تحول بنیادین آموزش و پرورش). آموزش و پرورش ایران در مواجهه با تقاضای روزافزون افراد برای آموزش کیفی و کافی با کمبودهای شدید در زمینه تامین مالی و ناکارایی در صرف منابع مالی اندک روبروست که خود به چالش‌هایی اساسی مانند عدم پوشش تحصیلی صددرصدی، زیرساخت‌های ناکافی و غیر استاندارد و کیفیت پایین عناصر آموزشی منجر شده است.

از طرف دیگر بودجه‌ریزی به عنوان یکی از مهم‌ترین ابزارها در تنظیم سیاست‌ها و رویه‌های حکمرانی نقشی تعیین کننده دارد. به بیان دیگر سیاست‌گذاران و برنامه‌ریزان در نظام تعلیم و تربیت برای اثبات حسن ادعای خود در جهت تحقق اهداف مصوب در اسناد بالادستی و همچنین تکالیف مطرح شده در برنامه‌های توسعه پنج‌ساله برای آموزش و پرورش باید این موارد را در دستور کار بودجه آموزش و پرورش قرار دهند؛ چرا که واقع امر این است که در یک نظام بروکراتیک همچون نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی، اجرای کارآمد سیاست‌ها و همچنین برقراری عدالت به عنوان مهم‌ترین برونداد این سیستم، بدون در نظر گرفتن منابع مالی کافی امری ناممکن به نظر می‌رسد. سیاست‌های بودجه‌ریزی در یک دستگاه زبان گویای جهت‌گیری‌ها و اهداف مورد توجه دستگاه تصمیم‌گیر و تصمیم‌ساز در ارکان حکمرانی است.

به بیان دیگر برای قضاوت میزان پایبندی دستگاه تعلیم و تربیت و همچنین دولت‌های مختلف به اهداف مندرج در قانون اساسی، بهترین شاخص میزان اعتبارات در نظر گرفته شده در آن حیطه می‌باشد؛ به نوعی اقتصاد در دوره فعلی را می‌توان مهم‌ترین ابزار سیاست‌گذاری در حوزه‌های مختلف از جمله آموزش دانست چرا که به واسطه ابزارهای اقتصادی می‌توان پرداخت یا عدم پرداخت به موضوعات مختلف را تحت تاثیر قرار داد. بدین معنی که اولویت‌ها را مورد توجه بیشتر قرار داد و موضوعات بی اولویت یا کم اولویت را از محل توجه خارج نمود.

لذا تحلیل میزان اعتبارات آموزش و پرورش در بودجه‌های سنواتی متناسب با نیازها و اولویت‌های این سازمان یکی از اقدامات ضروری است که باید محل توجه فعالان این حوزه قرار گیرد. گزارش حاضر به بررسی و تحلیل اعتبارات دستگاه تعلیم و تربیت بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۴ پرداخته است. این سال‌ها که همزمان با سه دولت مختلف و دو برنامه ششم و هفتم توسعه بوده است نمای خوبی از تغییرات این اعتبارات با توجه به سیاست‌های اتخاذ شده در این سال‌ها به مخاطبان علاقه‌مند این حوزه می‌دهد.

تحلیل رویکردی بودجه آموزش و پرورش

عدم برنامه‌محوری در بودجه آموزش و پرورش

همواره یکی از انتقادات مهم در نظام بودجه‌ریزی آموزش و پرورش عدم وجود ارتباط مشخص میان بودجه آموزش و پرورش با اهداف مصوب در اسناد بالادستی و برنامه‌های توسعه و حتی نیازهای روزمره آموزش و پرورش بوده است. به طوری که هرساله بودجه آموزش و پرورش دارای ردیف‌های مشخص در جداول بودجه بوده که تحت عناوین خاصی از سمت سازمان برنامه و بودجه کشور تخصیص پیدا می‌کنند. این موضوع که دقیقاً این اعتبارات برای چه برنامه‌ای و در راستای تحقق چه شاخصی تخصیص پیدا می‌کنند مشخص نمی‌باشد. این چالش به دلایل متعددی نیز صورت می‌پذیرد. به عنوان اولین و مهم‌ترین علت می‌توان به مشخص بودن محل مصرف بخش زیادی از اعتبارات آموزش و پرورش به عنوان ردیف مرتبط با حقوق و دستمزد اشاره نمود. هرچند که همین برنامه نیز می‌تواند به واسطه برنامه‌های بلند مدت و برقراری ارتباط آن با نظام سنجش صلاحیت معلمان و همچنین موضوع توانمندسازی آنان در قالب برنامه‌های معین تخصیص پیدا کند اما در وضعیت موجود این اعتبارات به شکل صدور احکام از سمت ادارات کل و مناطق استان‌ها و پرداخت متناسب با آن صورت می‌گیرد.

پیرامون چالش‌ها و مشکلات نظام بودجه‌ریزی در آموزش و پرورش گفتارهای بسیاری صورت پذیرفته است که در مواردی این دیدگاه‌ها مقوم یکدیگر و در مواردی در تقابل با یکدیگر می‌باشند؛ اما برای حل چالش‌های اساسی در نظام بودجه‌ریزی آموزش و پرورش باید به تحلیلی جامع در نظام مسائل مرتبط با بودجه‌ریزی آموزش و پرورش پرداخت که مجالی غیر از گزارش فعلی نیاز دارد. در این بخش به تعدادی از انتقادات رویکردی و ساختاری به بودجه آموزش و پرورش پرداخته می‌شود که در تنظیم بودجه آموزش و پرورش در ستوات مختلف نقش اساسی در عدم تحقق اهداف بودجه در اسناد بالادستی داشته‌اند.

این موضوع برای ردیف‌های زیرمجموعه ستاد وزارت آموزش و پرورش از جمله ردیف مرتبط با اجرایی‌سازی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش، فعالیت‌های پرورشی و امور تربیتی، کمک به تامین سرانه دانش‌آموزی، بهداشت سلامت و تربیت بدنی دانش‌آموزان و... بیشتر صدق می‌کند چرا که کلی بودن عناوین تخصیص این اعتبارات شخص‌محوری را جایگزین برنامه‌محوری در روند تخصیص این منابع می‌کند.

همچنین بخش دیگری از بودجه آموزش و پرورش که توسط سازمان‌های تابعه پیشنهاد می‌شود و در طی سال نیز به صورت مستقل به هر یک از این سازمان‌ها تخصیص پیدا می‌کند عملاً در زمره برنامه‌های سنواتی وزارت آموزش و پرورش نمی‌باشد. به عبارتی جدا بودن سازوکار تخصیص اعتبارات سازمان‌های تابعه آموزش و پرورش، عملاً این بازوی مهم در سیاست‌گذاری را از وزارت آموزش و پرورش در تدوین و پیش‌برد سیاست‌های آن سلب نموده است. اگرچه این موضوع در شرایط فعلی که برنامه‌محوری در بودجه آموزش و پرورش همچنان نهادینه نشده است می‌تواند به تحقق هر یک از اهداف سازمان‌های تابعه کمک کند اما در صورت وجود برنامه منسجم برای دستگاه تعلیم و تربیت به عدم انسجام در سیاست‌ها دامن می‌زند.

کسری بودجه آموزش و پرورش

هرساله به عنوان یکی از اختلافات میان وزارت آموزش و پرورش با سازمان برنامه و بودجه برآورد میزان اعتبارات مورد نیاز آموزش و پرورش می‌باشد. به طوری که در فرآیند تصویب بودجه، اعتبارات پیش‌بینی شده توسط وزارت آموزش و پرورش بیشتر از اعتبارات مصوب درلوايح بودجه توسط سازمان برنامه بودجه می‌باشد. حتی در سال‌هایی این تفاوت در رقم پیشنهادی تا صد درصد تفاوت نیز می‌رسد. این موضوع را می‌توان به تفاوت در برداشت نسبت به اعتبارات مورد نیاز آموزش و پرورش میان این دو دستگاه در نظر گرفت. سازمان برنامه و بودجه در یکس طیف بودجه آموزش و پرورش را برای گذران امورات سنواتی این دستگاه کافی دانسته و قائل به ناکارآمدی این دستگاه در مدیریت منابع فعلی آن می‌باشد؛ اما در سر دیگر طیف وزارت آموزش و پرورش مشکلات اساسی موجود در این دستگاه عریض و طویل را بیش از عدم مدیریت صحیح به کسری بودجه آموزش و پرورش و عدم تناسب آن با نیازهای دستگاه نسبت می‌دهد. اما با توجه به این موضوع که هر سال میزان عملکرد بودجه آموزش و پرورش در پایان سال مالی، بیش از مقدار مصوب آن در ابتدای سال مالی می‌باشد، می‌توان نتیجه گرفت که اعتبارات این دستگاه همواره در ابتدای سال با کسری بودجه تصویب می‌شود و به نوعی می‌توان گفت یکی از علل اصلی عدم اثربخشی بودجه آموزش و پرورش در تحقق اهداف، موضوع کم برآوردی بودجه این دستگاه می‌باشد که همواره افراد تصمیم‌گیر در این زمینه را به سوی اتخاذ سیاست‌های تعدیلی و همچون خصوصی‌سازی خدمات آموزشی، هزینه‌کرد اعتبارات مرتبط با کیفیت‌بخشی برای نیازهای ضروری و اغلب پرسنلی و همچنین حذف اولویت‌ها و مصالح بلند مدت این دستگاه سوق می‌دهد.

عدم توجه به بسط عدالت آموزشی در تامین و تخصیص منابع آموزش و پرورش

این موضوع را می‌توان در دو سطح عوامل درون دستگاهی و برون دستگاهی در بودجه‌ریزی آموزش و پرورش در نظر گرفت. در بخش برون دستگاهی باید آموزش و پرورش را به‌عنوان یکی از مهم‌ترین دستگاه‌های حامل ارائه خدمات عمومی در نظر گرفت که وظیفه اعطا آموزش به مثابه یک موهبت اجتماعی را، به همه افراد جامعه به صورت یکسان برعهده دارد؛ لذا سهم آموزش و پرورش از تمامی منابع درآمدی عمومی از جمله مالیات‌ها و عوارض دولتی باید معین باشد. به عبارتی حاکمیت وظیفه دارد در راستای بسط عدالت اجتماعی در زمینه آموزش و تامین امکانات آموزش و پرورش رایگان برای همگان بر اساس اصل سی‌ام قانون اساسی، از تمامی شهروندان به تناسب استفاده از امکانات عمومی، مالیات دریافت نموده و درآمد حاصل از آن را صرف توسعه زیرساخت‌های مقوم عدالت اجتماعی از جمله آموزش باکیفیت، رایگان و همگانی نماید. این موضوع درحالی است که همچنان سهم آموزش و پرورش از محل درآمدهای مالیاتی کمتر از ده درصد می‌باشد و همین مقدار موجود نیز به دلیل ضعف در ساختارهای مالیاتی از جمله عدم شناسایی دقیق مبادی مالیاتی و همچنین موارد متعدد و نادرست معافیت‌های مالیاتی محقق نمی‌شود. این ضعف در ساختار مالیاتی سبب عدم دریافت مالیات از افرادی می‌شود که بهره‌مندی بیشتری از امکانات عمومی از جمله یارانه‌های متعدد دولت در حامل‌های انرژی و... دارند؛ در نتیجه مدارس دولتی عادی به دلیل عدم تامین مالی کافی مجبور به دریافت شهریه از خانواده‌های مستضعف می‌شوند.

در سطح درون دستگاهی نیز نباید این عدم توجه به عدالت آموزشی را در سازوکارهای بودجه‌ریزی آموزش و پرورش دنبال نمود، بلکه باید آن را در طراحی سیاست‌ها و برنامه‌هایی در آموزش و پرورش دنبال کرد که در واقع بودجه آموزش و پرورش برای اجرای آن‌ها تخصیص پیدا کرده است. به‌عنوان نمونه سازوکار ساماندهی معلمان به‌گونه‌ای است که معلمان باتجربه که اغلب از میانگین حقوق بیشتری برخوردارند اغلب در نقاط مرکزی شهرها ساماندهی می‌شوند. این موضوع بدین معنی است که آموزش و پرورش در مناطق برخوردار شهری اعتبارات بیشتری را نسبت به مدارس روستایی و کمتر برخوردار صرف آموزش دانش‌آموزان می‌کند. بخش مهمی از این مبادی بی‌عدالتی را می‌توان از طریق اصلاح ساختار بودجه‌ریزی در آموزش و پرورش و اختصاص ردیف‌های ویژه برای خدمت در مناطق محروم و همچنین برطرف نمودن موانع خدمت در این مناطق از جمله تامین وسیله ایاب و ذهاب معلمان اصلاح نمود.

فاصله میان نظام بودجه‌ریزی با ذینفعان واقعی

نظام بودجه‌ریزی آموزش و پرورش به دلیل ساختار متمرکز آن، لایه‌ها و سطوح زیادی را تا رسیدن به مخاطب واقعی آن که دانش‌آموز می‌باشد طی می‌کند. به عبارتی ساختار بروکراتیک و عریض و طویل آموزش و پرورش که شامل سه لایه متوالی تا رسیدن به مدرسه می‌باشد میزان اثرگذاری آن بر مخاطب واقعی را کاهش می‌دهد. به عنوان یک نمونه، اعتبار مربوط به «کمک به تامین سرانه دانش‌آموزان» یکی از موارد مذکور می‌باشد که به علت عدم وجود ساختار چابک و همچنین کمبود منابع مشخص برای سطوح میانی و اداری آموزش و پرورش، به طور مناسب به مدارس اختصاص پیدا نمی‌کند. اعتبارات مربوط به بخش پرورشی و امور تربیتی نیز با همین چالش مواجه می‌باشد بدین معنا که طراحی زنجیره‌ای از فعالیت‌های آموزشی و تربیتی تا سطح مدرسه که بتواند این اعتبار را به طور کامل در اختیار فعالیت‌های پرورشی در مدارس قرار دهد وجود ندارد؛ لذا بسیاری از اعتبارات اختصاص داده شده به ذی‌نفع حقیقی آن در مدارس نمی‌رسد. جهت حل این چالش می‌بایست علاوه بر تامین کافی نیازهای مالی در سطوح میانی آموزش و پرورش از جمله ادارات و ادارات مناطق، برای اصلاح سازوکار تدوین و تخصیص بودجه آموزش و پرورش از مدل متمرکز به مدل سبد خدمات آموزشی مدارس، مبتنی بر نیاز واقعی هر یک از مدارس متناسب با بوم منطقه، جمعیت دانش‌آموزی، ضریب محرومیت و... اقدام نمود.

عدم پیشبینی اعتبارات جهت هزینه‌های جانبی آموزش

به‌طور کلی هزینه‌های موجود در نظامات تعلیم و تربیت در جهان را به سه دسته هزینه‌های اصلی، هزینه‌های جانبی و هزینه‌های سرمایه‌ای تقسیم می‌کنند. خدمات اصلی آموزشی شامل تمام هزینه‌هایی است که مستقیماً با آموزش در مؤسسات آموزشی مرتبط است؛ از جمله این هزینه‌ها حقوق معلمان، ساخت و نگهداری ساختمان‌های مدرسه، مواد آموزشی، کتاب‌ها، مدیریت مدرسه و هزینه‌های مربوط به انجام فعالیت‌های آموزشی و تربیتی می‌باشد. هزینه‌های سرمایه‌ای نیز شامل هزینه‌های ساخت و تعمیر مدارس و مراکز، توسعه و تجهیز امکانات و ... می‌شود. اما بخش سوم هزینه‌ها که از آن با عنوان هزینه‌های کیفیت‌بخشی به فرآیندهای آموزشی و تربیتی نیز یاد می‌شود شامل آن دسته از هزینه‌هایی است که به‌طور مستقیم جزء خدمات آموزشی محسوب نمی‌شوند اما تامین آن‌ها می‌تواند به کیفیت‌بخشی فرآیندهای آموزشی و تربیتی کمک کند. هزینه‌هایی از جمله هزینه وعده‌های غذایی دانش‌آموزان، سرویس رفت و برگشت مدارس، خدمات فوق برنامه همچون برگزاری اردوها و ... در زمره این خدمات می‌باشند. در فرآیند بودجه‌ریزی آموزش و پرورش این نوع خدمات تا حد زیادی نادیده گرفته می‌شوند. تنها چند ردیف محدود از جمله سرویس ایاب و ذهاب دانش‌آموزان استثنایی، توزیع شیر در مدارس که در چندسال اخیر از جداول بودجه حذف گردیده بود (که در سال فعلی مجدد درجدول قرار گرفته است) و هزینه مربوط به سرانه غذایی و خوابگاه مدارس شبانه‌روزی که ذیل ردیف کمک سرانه مدارس دولتی قرار دارد انواعی از هزینه‌های جانبی موجود در اعتبارات آموزش و پرورش هستند. لازم به ذکر است که همین اعتبارات درنظر گرفته شده مذکور نیز برای پاسخگویی به نیازها کافی نمی‌باشند.

تحلیل روندی بودجه آموزش و پرورش (سال‌های ۱۳۹۷-۱۴۰۴)

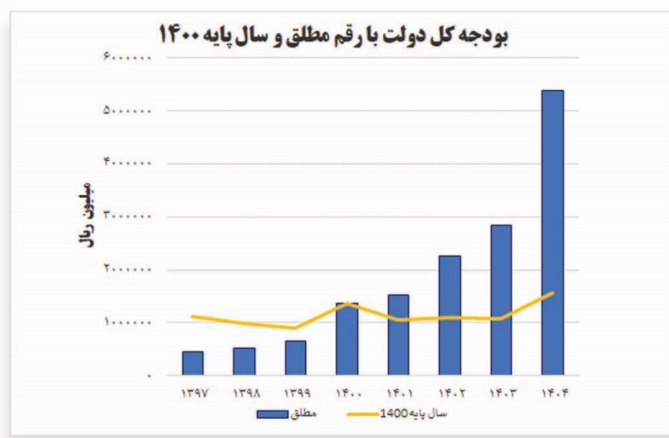
بودجه عمومی دولت

جهت بررسی دقیق‌تر بودجه آموزش و پرورش می‌بایست پیش از آن به بررسی بودجه کلی دولت بپردازیم چرا که بسیاری از تغییرات موجود در بودجه آموزش و پرورش متأثر از تغییرات سیاست‌های کلان دولت‌ها است که بر بودجه نهادهای زیرمجموعه آن اثر می‌گذارد. به‌طور مثال در سال‌هایی که به دلایل متعدد از جمله افزایش درآمدهای مالیاتی یا افزایش فروش نفت یا واگذاری شرکت‌های دولتی بودجه عمومی دولت افزایش پیدا می‌کند؛ افزایش بودجه آموزش و پرورش نیز پیش‌بینی می‌شود. اما در این میان این نکته حائز اهمیت است که میزان افزایش بودجه آموزش و پرورش متناسب با افزایش بودجه دولت صورت گرفته است یا خیر و این شاخص‌ها به نوعی نشان دهنده این واقعیت است که چه میزان دستگاه تعلیم و تربیت در نسبت با دیگر دستگاه‌های سیاستگذار در کشور برای دولت دارای اهمیت می‌باشد.

بررسی روند تغییرات بودجه دولت:

شکل ۱ نشانگر بودجه دولت در بازه زمانی سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۴ می‌باشد. همانطور که پیداست بودجه کل دولت در این بازه زمانی روند صعودی داشته است اما میزان افزایش آن در سال‌های مختلف از روند معینی پیروی نمی‌کند بدین معنا که در سال‌هایی مشابه سال‌های ۱۴۰۰ و ۱۴۰۴ افزایش این بودجه چشمگیر بوده است و بودجه دولت به بیش از دوبرابر افزایش یافته است و در سال‌هایی نیز این رقم تغییرات کم‌تری را تجربه نموده است. نکته بسیار قابل توجه این است که این سیر صعودی تنها نمایی ظاهری از افزایش بودجه دولت را به نمایش می‌گذارد چرا که این افزایش بودجه دولت در حالی است که اقتصاد کشور تورم‌های بالایی را در سال‌های اخیر تجربه نموده است و تحلیل دقیق‌تر سیر روند بودجه دولت، نیازمند بی‌اثرکردن تاثیرات تورمی بر آن می‌باشد. نمودار زرد رنگ در شکل ۱ روند تغییرات بودجه دولت را بر اساس سال پایه ۱۴۰۰ با حذف اثر تورم نشان می‌دهد.

۱. در سال ۱۴۰۴ تغییراتی در نحوه انتشار جداول بودجه صورت پذیرفته است که در مواردی تحلیلگران را دچار خطای در محاسبات می‌نماید. در انتشار بودجه ۱۴۰۴ در مجموع درآمدهای و هزینه‌های عمومی دولت. همچنین لازم توجه است که در تمامی گزارش حاضر، ارقام در نظر گرفته شده در بودجه ۱۴۰۴ براساس لایحه بودجه این سال و ارقام در نظر گرفته شده در دیگر سال‌ها بر اساس قوانین بودجه سنواتی تنظیم گردیده است. ۲. ضریب تبدیل مورد استفاده در این پژوهش CPI اعلامی از سوی مرکز آمار ایران بوده است که سال ۱۴۰۰ را به عنوان سال پایه در نظر گرفته است در نتیجه ارقام بدست آمده متناسب با قیمت های سال ۱۴۰۰ تبدیل شده اند.

شکل شماره ۱

روند صعودی بودجه در سال ۱۴۰۰ ریشه در واگذاری تعداد زیادی از شرکت های دولتی و افزایش درآمدهای عمومی دولت از طریق فروش نفت داشته است که سبب رشد ۱۱ درصدی بودجه در این سال شده است. همچنین این تغییر در درآمدها در بودجه ۱۴۰۰ به علت تفاوت در میزان درآمد در نظر گرفته شده توسط مجلس شورای اسلامی بعد از ارسال لایحه توسط دولت صورت گرفته است؛ به طوری که مجلس شورای اسلامی تقریباً ۴۰۰ هزار میلیارد تومان (رقمی قریب به ۴۰ درصد بیشتر از بودجه عمومی پیشنهادی دولت) در لایحه بودجه تغییرات ایجاد کرده است؛ که این موضوع خود را در عدم پایداری دولت در اجرای کامل بودجه در سال ۱۴۰۰ نمایان کرده است. همچنین به دلیل این موضوع پس از این فرآیند تصویب قانون بودجه نیز دچار تغییر شد به نحوی که هر سال دولت ابتدا کلیات لایحه بودجه را به همراه تبصره های آن تقدیم مجلس نموده و پس از تصویب کلیات جداول را جهت تصویب به مجلس ارسال می نماید.

روند صعودی بودجه دولت در سال ۱۴۰۴ نیز به دلیل نوع انتشار جداول بودجه صورت گرفته است؛ به طوری که در سال های گذشته ارقام مرتبط با هزینه های پرداخت یارانه ها، کمک به بنیه دفاعی و سیال کردن بخشی از بدهی های دولت که بصورت اوراق وجود دارد در مجموع اعتبارات دولت محاسبه نمی شده است و در واقع تفاوت در میزان بودجه به تفاوت در نوع انتشار بودجه وابسته بوده و نه میزان مصارف واقعی دولت در سال های گذشته. به همین جهت نیز برای محاسبه صحیح میزان اعتبارات دولت در سال ۱۴۰۴ و مقایسه آن با سال های گذشته می بایست ارقام مذکور را از سرجمع اعتبارات دولت در سال ۱۴۰۴ کسر نماییم.

به طور کلی می‌توان گفت اعتبارات هزینه‌ای در بودجه ۱۴۰۴ به نسبت بودجه ۱۴۰۳ رشد ۷۸ درصدی را تجربه نموده است؛ که نشان از رشد قابل توجه هزینه‌های دولت نسبت به سال گذشته دارد. ناترازی ایجاد شده میان هزینه‌های دولت با درآمدهای آن به مبلغ ۹,۰۹۴,۰۰۰,۰۰۰ میلیون ریال رسیده است که نسبت به سال گذشته ۲,۲ برابر شده است. بیشتر این ناترازی از طریق ۴ برابر شدن میزان فروش و واگذاری اوراق اسلامی نسبت به سال گذشته و ۵۴۰ هزار میلیارد تومان استقراض از صندوق توسعه ملی جبران گردیده است.

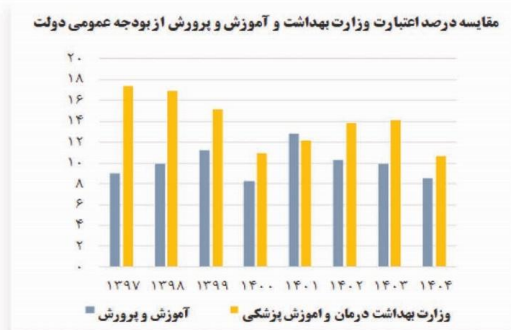
البته استقراض از صندوق توسعه ملی اگرچه در قوانین بودجه سنوات گذشته مصوب نشده بود اما به طور معمول دولت‌ها در میان سال‌ها دست به استقراض از صندوق توسعه ملی می‌زدند. از همین جهت می‌توان بودجه ۱۴۰۴ را به دلایل زیر بودجه‌ای واقع بینانه‌تر نسبت به سال‌های گذشته در نظر گرفت. موارد زیربخشی از موارد فرابودجه‌ای دولت بوده است که در سال‌های پیشین در مجموع در بودجه عمومی دولت محاسبه نمی‌شده است.

- اضافه شدن سر جمع اعتبارات منابع و مصارف هدفمندسازی یارانه‌ها به مبلغ ۱۰,۴۶۱,۷۵۹,۰۰۰ میلیون ریال در ذیل مصارف هزینه‌ای (جدول ۱۴ قانون بودجه ۱۴۰۴)
- شفاف شدن اعتبارات تقویت بنیه دفاعی و طرح‌های خاص به مبلغ ۶,۵۷۰,۰۰۰,۰۰۰ میلیون ریال (جدول شماره ۲۲ قانون بودجه ۱۴۰۴)
- تادیه بدهی حسابرسی شده دولت به سازمان تامین اجتماعی و صندوق بیمه اجتماعی کشاورزان، روستائیان و عشایر به مبلغ ۲,۰۰۰,۰۰۰,۰۰۰ میلیون ریال (جدول شماره ۸ قانون بودجه ۱۴۰۴)
- اعتبارات مربوط به بازپرداخت اصل اوراق مالی و بهادار سازی بدهی دولت و شرکتهای دولتی به شبکه بانکی - موضوع ماده ۱۰ قانون برنامه هفتم پیشرفت به مبلغ ۳,۸۳۸,۲۰۰,۰۰۰ (جدول شماره ۸ قانون بودجه ۱۴۰۴)

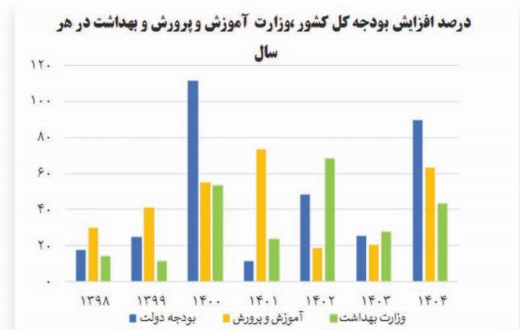
به همین دلیل اضافه شدن موارد فوق به سر جمع اعتبارات بودجه کل کشور مقایسه ردیف‌ها و اعتبارات هر یک از دستگاه‌های سیاستگذار نسبت به بودجه کل دولت را با سال‌های گذشته مقایسه ناپذیر کرده است چرا که معیار مقایسه مقیاس واحدی نداشته و ارقام با خطا مواجه می‌شوند.

بودجه آموزش و پرورش در بودجه عمومی دولت

در همه این سال‌ها میزان تغییرات بودجه آموزش و پرورش الزاماً متناسب با افزایش بودجه دولت نبوده است. به نحوی که در سال‌هایی میزان نرخ رشد بودجه آموزش و پرورش بیشتر از افزایش بودجه عمومی دولت و در سال‌هایی این نرخ رشد کمتر بوده است. شکل ۲ میزان تغییرات بودجه آموزش و پرورش و همچنین وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی را در کنار تغییرات بودجه عمومی دولت مابین سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۴ نشان می‌دهد. در این نمودار در سال‌های ۱۳۹۸، ۱۳۹۹ و ۱۴۰۱ میزان افزایش بودجه آموزش و پرورش بیش از درصد افزایش بودجه عمومی دولت رشد داشته است. این بدان معناست که دولت در این سال‌ها بخش بیشتری از منابع خود را نسبت به سال گذشته به آموزش و پرورش اختصاص داده است. در سال ۱۴۰۱ تفاوت زیاد افزایش بودجه آموزش و پرورش نسبت به بودجه عمومی دولت مرتبط با اجرای قانون رتبه‌بندی معلمان و تخصیص مبلغ ۳۸ هزار میلیارد تومانی برای اجرای این مصوبه علاوه بر موارد ثابت در بودجه سنواتی آموزش و پرورش بوده است.

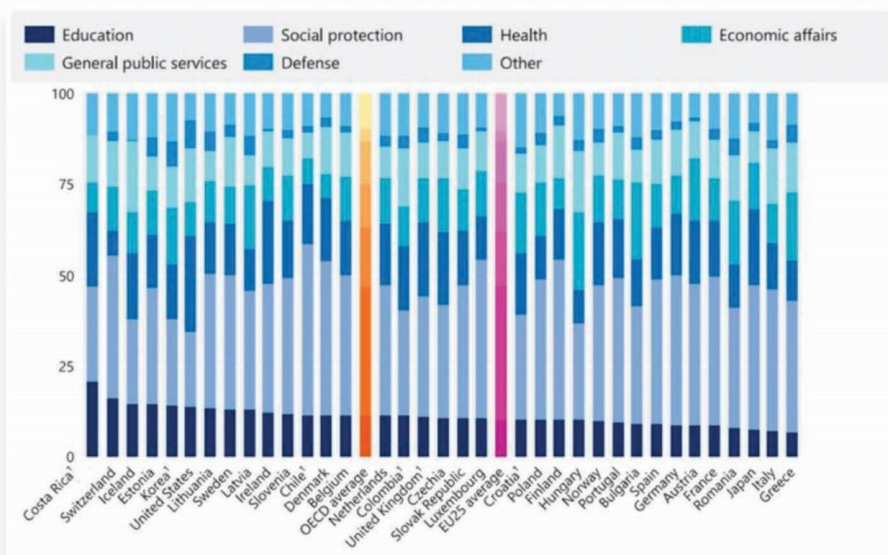
شکل شماره ۳

شکل شماره ۲

بر اساس شکل در همه سال‌های اخیر غیر از دو سال ۱۴۰۲ و ۱۴۰۳ میزان افزایش اعتبارات آموزش و پرورش و از وزارت بهداشت و سلامت بیشتر بوده است اما این درصد افزایش این اختلاف را جبران نکرده است. نمودار شکل ۳ که مقایسه مطلق اعتبارات هر یک از این دو دستگاه را بین سال‌ها ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۴ نشان می‌دهد گویای همین موضوع می‌باشد. به عبارتی اعتبارات وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی همواره (غیر از سال ۱۴۰۱ به دلیل اجرای نظام رتبه‌بندی معلمان) بیش از اعتبارات وزارت آموزش و پرورش بوده است و لذا درصد آن نیز رقم مطلق بیشتری را گزارش می‌کند. اما به‌طور کلی می‌توان گفت در سال‌های اخیر و به خصوص پس از اجرای قانون رتبه‌بندی معلمان فاصله میان بودجه آموزش و پرورش و وزارت بهداشت کمتر شده است.

بر اساس شکل ۴ در کشورهای عضو OECD نیز به‌طور معمول اعتبارات وزارت بهداشت بیش از آموزش و پرورش می‌باشد. هرچند در برخی کشورها مانند کاستاریکا، سوئیس، لیتوانی و سوئد سهم بخش آموزش بیش از سهم بخش بهداشت و درمان می‌باشد. مقایسه این رقم با کشورهای عضو OECD نشان از تفاوت ۲ درصدی این شاخص با این کشورها در سال ۲۰۲۲ دارد. (شکل ۴ برگرفته از گزارش «education at a glance» منتشر شده در سال ۲۰۲۴ می‌باشد که سهم هر یک از خدمات عمومی را از هزینه‌های دولت در این کشورها در سال ۲۰۲۲ نشان می‌دهد).

شکل شماره ۴

اما بررسی اعتبارات آموزش و پرورش در سال‌های اخیر نشان از روند صعودی آن در تمامی این سال‌ها داشته است. این موضوع با توجه به افزایش کلی بودجه که ناشی از درآمدهای دولت می‌باشد امری طبیعی بوده است لذا با در نظر گرفتن اثر تورم بر ارزش واقعی این اعتبارات روندی متفاوت را شاهد خواهیم بود. شکل ۵ تغییرات اعتبارات دستگاه تعلیم و تربیت را با حذف اثر تورم همراه با تغییرات بودجه عمومی دولت با حذف اثر تورم نشان می‌دهد.

به‌طور کلی نتایج زیر رami توان از شکل ۵ دریافت نمود:

* تنها در سال‌های ۱۴۰۰، ۱۴۰۱، و ۱۴۰۴ سرعت رشد بودجه آموزش و پرورش مثبت بوده است و در سال‌های دیگر علی‌رغم افزایش اسمی بودجه، رقم واقعی آن به دلیل تورم کاهشی بوده است.

* بررسی‌ها نشان می‌دهد که بیشترین میزان اعتبارات واقعی آموزش و پرورش، مربوط به سال ۱۴۰۴ می‌باشد که رشد قابل توجهی را در بودجه آموزش و پرورش شاهد هستیم. با حذف اثر قانون بودجه ۱۴۰۴ به‌طور کلی بودجه آموزش و پرورش بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۳، ۴ درصد کاهش یافته است.

* در سال ۱۴۰۱ علی‌رغم کاهشی بودن رقم واقعی بودجه عمومی دولت، بودجه آموزش و پرورش روند صعودی داشته است که نشان از توجه دولت در آن سال نسبت به آموزش و پرورش از طریق اجرای قانون رتبه‌بندی معلمان دارد.

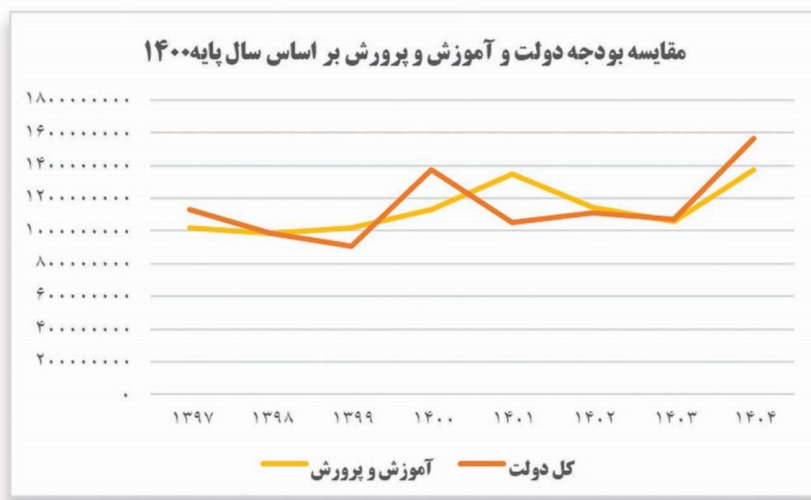
* در سال ۱۴۰۲ علی‌رغم افزایشی بودن بودجه دولت اما روند بودجه آموزش و پرورش کاهشی بوده است این کاهش را می‌توان به تعداد زیاد بازنشستگی کارکنان آموزش و پرورش بعد از اجرای قانون رتبه‌بندی معلمان دانست. در این سال به‌طور حدودی تعداد کارکنان آموزش و پرورش ۱۱ هزار نفر کاهش یافته است. بخش اعظم این کاهش مربوط به معلمان با سابقه و میانگین حقوق بالا و جایگزینی آن با معلمان تازه استخدام شده با میانگین حقوق پایین بوده است و لذا این کاهش بودجه روندی طبیعی را نشان می‌دهد چرا که بخش اعظم بودجه آموزش و پرورش مربوط به هزینه‌های پرسنلی از جمله حقوق و دستمزد می‌باشد.

* براساس این نمودار می‌توان اینطور نتیجه گرفت که در مجموع بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۴ روند بودجه واقعی آموزش و پرورش با حذف اثر تورم افزایشی بوده است به طوری که می‌توان گفت بودجه این دستگاه در سال ۱۴۰۴ به نسبت سال ۱۳۹۷، ۳۵ درصد افزایش یافته است. علت این افزایش را در موارد زیر می‌توان خلاصه نمود.

الف) مهمترین دلیل این موضوع را می‌توان به اجرای قانون رتبه‌بندی به‌نحوی که این ردیف حقوقی هرسال بر اساس ضریب افزایش حقوقی کارکنان دولت دچار افزایش شده و سرعت رشد بودجه آموزش و پرورش را متناسب با تورم افزایش داده است.

ب) پاداش بازنشستگی کارکنان آموزش و پرورش در سال‌های گذشته در ارقام گزارش شده محاسبه شده است. در سال‌های اخیر به دلیل تعداد بالای بازنشستگان آموزش و پرورش، این بخش مقدار قابل توجهی را به خود اختصاص داده است. به طوری که در بودجه ۱۴۰۴، ۱۲ درصد از بودجه به پاداش بازنشستگی کارکنان آموزش و پرورش اختصاص یافته است.

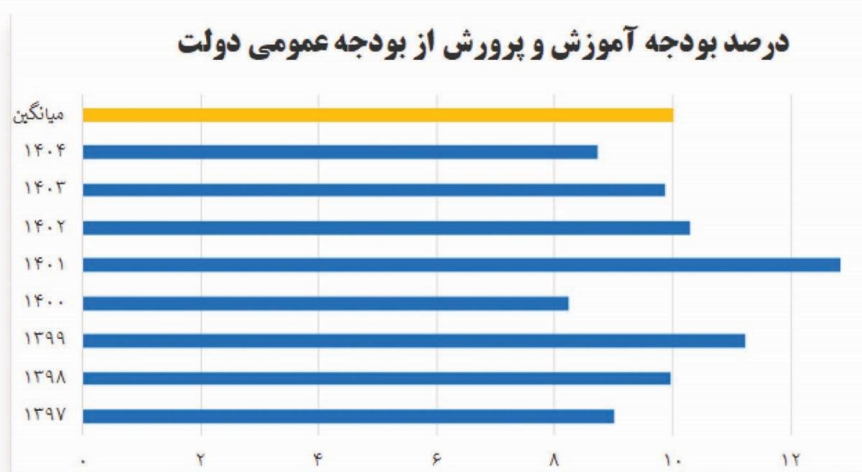
ج) افزایش چشمگیر بودجه سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس در سال ۱۴۰۴ که بیش‌تر در قالب ردیف‌های متفرقه در این سال قرار داده شده است.

شکل شماره ۵

رایج‌ترین شاخص برای نمایان کردن میزان توجه دولت‌ها به نظام تعلیم و تربیت شاخص نسبت میان بودجه آموزش و پرورش از بودجه عمومی دولت است. شکل ۶ درصد بودجه آموزش و پرورش را از بودجه عمومی دولت مابین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۴ نشان می‌دهد. این شاخص، بودجه کل اختصاص‌یافته به آموزش عمومی را با کل بودجه عمومی دولت مقایسه می‌کند.

این نسبت نشان‌دهنده میزان تعهد و اولویت دولت به امر آموزش است، زیرا نشان می‌دهد که چه درصدی از کل هزینه‌های عمومی دولت به خدمات آموزشی اختصاص یافته است.

شکل شماره ۶

در تمامی این سال‌ها (۱۳۹۷-۱۴۰۴) به طور میانگین ۹٫۹۸ درصد از بودجه عمومی دولت سهم آموزش و پرورش بوده است. کمترین سال مربوط به سال ۱۴۰۰ با ۸٫۳ درصد و بیشترین سال مربوط به سال ۱۴۰۱ با ۱۲٫۸ درصد بوده است. کاهش این درصد در سال ۱۴۰۰ مربوط به افزایش چشمگیر ۱۱۱ درصدی بودجه عمومی دولت به دلیل مداخله موثر مجلس در تدوین قانون بودجه این سال بوده است که آموزش و پرورش متناسب با بودجه عمومی رشد چشمگیری نداشته است. همچنین در سال ۱۴۰۴ علی‌رغم افزایش چشمگیر بودجه آموزش و پرورش به دلیل انتشار برخی موارد فرابودجه‌ای در سرجمع اعتبارات بودجه عمومی دولت درصد آموزش و پرورش در این سال کاهش یافته است.

جزئیات اعتبارات مربوط به آموزش و پرورش در قانون بودجه سال ۱۴۰۴

در بودجه سال ۱۴۰۴ میزان اعتبارات آموزش و پرورش ۶۸٫۹ درصد افزایش یافته است و به مبلغ ۴٫۷۴۱٫۳۴۴٫۹۱۷ رسیده است.

جدول ذیل جزئیات اعتبارات آموزش و پرورش را در سال جاری گزارش می‌کند. در همین سال اعتبارات کلی دولت ۸۹ درصد و اعتبارات هزینه‌ای آن ۷۸ درصد افزایش یافته است که شامل موارد فرابودجه‌ای نیز بوده است.

جدول شماره ۱ مجموع ردیف‌های مرتبط با آموزش و پرورش را در بودجه سال ۱۴۰۴ نشان می‌دهد.

شماره جدول	عنوان ردیف	هزینه‌ای	سرمایه‌ای	مجموع
۷	مجموع ردیف‌های موجود در جدول ۷ که هر ساله ثابت می‌باشند.	۳٫۵۸۳٫۴۱۲٫۲۰۱	۳۷۹٫۸۳۲٫۷۱۶	۳٫۹۶۱٫۸۶۴٫۹۱۷
۹	اعتبارات خرید سه دستگاه خودرو از انواع سواری، دو اتاق (کابین) و مینی‌بوس از محل درآمد حقوق ورودی خودرو برای هریک از ادارات، مناطق و دستگاه‌های وابسته به وزارت آموزش و پرورش در سطوح ملی استانی، شهرستانی و منطقه‌ای موضوع بند (ج) تبصره ۸	—	۱۰٫۰۰۰٫۰۰۰	۱۰٫۰۰۰٫۰۰۰
۹	یارانه شیر مدارس در مناطق کم برخوردار	۶۰٫۰۰۰٫۰۰۰	—	۶۰٫۰۰۰٫۰۰۰
۹	وزارت آموزش و پرورش - حمایت از طرح‌های تولید، دانش بنیان، فن‌آور و واحدهای خلاق	۱۰۰٫۰۰۰	—	۱۰۰٫۰۰۰
۹	پاداش پایان خدمت بازنشستگان که ۷۰ درصد آن برای سهم آموزش پرورش در نظر گرفته شده است.	۶۱۰٫۰۰۰٫۰۰۰	—	۶۱۰٫۰۰۰٫۰۰۰
۹	مطالبات بازنشستگان فرهنگیان از ۱۴۰۰/۶/۳۱ تا ۱۴۰۰/۱۱/۳۰ اجرائی قانون نظام رتبه بندی معلمان مصوب ۱۴۰۰/۱۲/۱۵	۹۷٫۰۰۰٫۰۰۰	—	۹۷٫۰۰۰٫۰۰۰
۹	تامین سلامت روحی و جسمی دانش آموزان و پیشگیری و مقابله به هنگام و موثر با آسیب‌های اجتماعی(نماد)	۱۰٫۰۰۰٫۰۰۰	—	۱۰٫۰۰۰٫۰۰۰
۹ و ۷	کل اعتبارات دستگاه آموزش و پرورش با احتساب کسری شدن درآمدهای اختصاصی دانشگاه فرهنگیان که دوبار در جدول ۷ محاسبه شده است	۴٫۳۶۰٫۵۱۲٫۲۰۱	۳۸۰٫۸۳۲٫۷۱۶	۴٫۷۴۱٫۳۴۴٫۹۱۷

برای محاسبه میزان اعتبارات دستگاه رسمی تعلیم و تربیت تنها می‌بایست مجموع اعتبارات موجود در دو جدول ۷ و ۹ را محاسبه نمود. چرا که دیگر جداول موجود در لوائح و قوانین بودجه سنواتی در واقع شرح و تفصیل این دو جدول می‌باشند. نکته قابل توجه این است که برای محاسبه سرجمع اعتبارات آموزش و پرورش نباید درآمد اختصاصی دانشگاه فرهنگیان را به سرجمع اعتبارات این دستگاه اضافه نمود؛ چرا که این ردیف در واقع بخشی از ردیف ادارات کل استان‌ها بوده که با کسر از حقوق دانشجو معلمان به عنوان درآمد اختصاصی این دانشگاه محاسبه می‌شود و به عبارتی یکبار ذیل ردیف ادارات کل استان‌ها محاسبه گردیده است و محاسبه مجدد آن به عنوان سرجمع اعتبارات این دستگاه خطای محاسباتی رایج در زمینه محاسبه بودجه آموزش و پرورش می‌باشد.

از مجموع اعتبارات نظام تعلیم و تربیت، ۳۵۷،۱۵۲،۷۱۶ میلیون ریال مربوط به اعتبارات سرمایه‌ای است که ۷،۶ درصد از بودجه را تشکیل می‌دهد. این بخش اعتبارات نسبت به سال گذشته رشد ۱۴۹ درصد داشته است که بخش اعظم آن مربوط به افزایش قابل توجه اعتبارات سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس در بخش سرمایه‌ای می‌باشد. اعتبارات هزینه‌ای دستگاه نیز به مبلغ ۴،۳۲۲،۲۱۲،۲۰۱ میلیون ریال در نظر گرفته شده است که نسبت به سال گذشته رشد ۶۲،۶ درصدی داشته است که بخش اعظم آن مربوط به ردیف ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها و اعتبارات مربوط به پاداش بازنشستگی فرهنگیان در بخش هزینه‌ای بودجه می‌باشد. مجموع این دو ردیف که هر دو به طور کامل صرف هزینه‌های پرسنلی می‌شوند قریب به ۹۰ درصد اعتبارات هزینه‌ای این دستگاه را تشکیل می‌دهد. به طور کلی این درصد تغییرات نشان‌دهنده رشد قابل توجه بودجه آموزش و پرورش در سال ۱۴۰۴ می‌باشد. به طور میانگین میزان افزایش بودجه آموزش و پرورش در سال‌های گذشته ۳۹،۶ درصد بوده است اما اعتبارات آموزش و پرورش در سال ۱۴۰۴ با رشد ۶۷،۸ درصدی مواجه بوده است. اما نکته قابل توجه در همه این سال‌ها نوع انتشار بودجه دولت است. همواره بخشی از اعتبارات فرابودجه‌ای در سرجمع اعتبارات عمومی دولت محاسبه نمی‌شده است و لذا سهم آموزش و پرورش از این بودجه در واقع سهم واقعی این دستگاه از بودجه عمومی دولت نبوده است و در واقع این رقم درصدی پایین‌تر از درصدهای پیش گفته می‌باشد. اما در این بین بودجه عمومی دولت در سال ۱۴۰۴ رقمی واقعی‌تر را نسبت به گذشته نمایان می‌کند چرا که بخشی از همین موارد فرابودجه‌ای از جمله اعتبارات مرتبط به هدمندسازی یارانه‌ها، اعتبارات مربوط به بنیه دفاعی و طرح‌های خاص و بخشی از بدهی‌های سیال دولت که در قالب اوراق تسویه می‌شوند نیز به سرجمع اعتبارات عمومی دولت افزوده شده است. به نوعی می‌توان درصد گزارش شده در لایه بودجه ۱۴۰۴ را رقمی واقعی‌تر برای سهم آموزش و پرورش از بودجه عمومی دولت در نظر گرفت.

اما باید این موضوع را نیز در نظر داشت که در همین سال بودجه آموزش و پرورش متناسب با افزایش بودجه کل کشور افزایش پیدا نکرده است به گونه‌ای که رشد ۶۷،۸ درصدی بودجه آموزش و پرورش، ۲۲ درصد کمتر از نرخ رشد بودجه کل دولت می‌باشد.

بررسی تبصره‌های بودجه در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ و روند تغییرات ردیف‌ها و سرانه‌های مختلف در قوانین بودجه سنواتی

به‌طور کلی بودجه آموزش و پرورش شامل سه بخش مختلف می‌باشد. بخش اول شامل تبصره‌های بودجه می‌باشد که با کلیات بودجه دولت تصویب می‌شود. رقم اعتبارات مربوط به این تبصره‌ها معمولاً در جدول متفرقه انتقال یافته به جداول ۷ و ۱۰ گزارش می‌شود. بخش دوم شامل اعتبارات موجود در جدول ۷ می‌باشد که خود شامل چند بخش اعتبارات مربوط به ستاد آموزش و پرورش، اعتبارات مربوط به استان‌ها و اعتبارات مربوط به سازمان‌های تابعه آموزش و پرورش و مدارس می‌باشد. اعتبارات مربوط به ستاد آموزش و پرورش شامل ردیف‌هایی با عناوین «وزارت آموزش و پرورش»، «دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش»، «فعالیت‌های پرورشی و امور تربیتی»، «بهداشت، سلامت و تربیت بدنی»، «اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش» می‌باشد. در سال ۱۴۰۴ ردیف مرتبط با «پژوهشگاه مطالعات آموزش و پرورش» که تا پیش از این ذیل ردیف وزارت آموزش و پرورش لحاظ می‌شده است به صورت مستقل آورده شده است. اعتبارات مربوط به استان‌ها نیز با عناوین «ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها»، «برون سپاری درآموزش‌های فنی حرفه‌ای و کار و دانش» در جدول ۷ موجود می‌باشد. اعتبارات مربوط به سازمان‌های تابعه نیز شامل «دانشگاه فرهنگیان و شهید رجایی»، «سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس»، «سازمان مدارس استثنایی»، «سازمان پرورش استعدادهای درخشان»، «نهضت سوادآموزی»، «سازمان مدارس غیردولتی و توسعه مشارکت‌های مردمی»، «سازمان تعلیم و تربیت کودک»، «سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی»، «شرکت سهامی کانون پرورش فکری کودکان و نوجوانان» می‌باشد.

تبصره‌های مرتبط با آموزش و پرورش در قانون بودجه سال ۱۴۰۴

از مجموع تبصره‌های موجود، ۹ تبصره به آموزش و پرورش اختصاص یافته است که شامل موارد ذیل است:

۱) بند «گ» تبصره ۱ قانون بودجه ۱۴۰۴ در اجرای بند «ث» ماده ۷۸ قانون برنامه هفتم پیشرفت موضوع ۴۰ درصد از ۰٫۲۷ درصد کل ۹ درصد بر ارزش افزوده برای ساماندهی امور جوانان و ترویج و تعمیم فعالیت بدنی و همگانی شدن ورزش که اعتبارات این بخش در ردیف ۱۲۷۵۰۰ جدول ۷ ذیل اعتبارات ستاد وزارت آموزش و پرورش در ستون متفرقه به مبلغ ۲۵,۵۴۸,۴۰۰ میلیون ریال لحاظ شده است. این ردیف در سال‌های گذشته نیز وجود داشته است که اعتبار آن ۲۰,۰۰۰,۰۰۰ میلیون ریال بوده است. اعتبارات این تبصره نسبت به سال گذشته رشد ۲۵ درصدی داشته است.

۲) بند «ر» تبصره ۳ بخش هدفمندسازی یارانه‌ها، تخصیص ۵ درصد از نفت تحویلی به پالایشگاه‌ها که به سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور برای نوسازی مدارس و فضاهای آموزشی و فرهنگی وزارت آموزش و پرورش و همچنین پردیس‌های دانشگاه فرهنگیان و دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی تعلق می‌گیرد که این بند نیز در سال‌های گذشته موجود بوده است. بر اساس آخرین گزارش تفریغ موجود در سال ۱۴۰۲ مبلغ ۶۶۰۰۰۰۰۰ میلیون ریال جهت این تبصره به سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز استان‌ها اختصاص داده شده است. در این بند دقیقاً معین نشده است که چه سهمی از این اعتبارات مربوط به هر یک از نهادهای سهم‌دار در تبصره دارد.

۳) بند «پ» تبصره ۸ که اجازه به کارگیری معلمان بازنشسته (بیست و چهار ساعت) در هفته، معلمان با سابقه حق التدریسی، مربیان پیش دبستانی ضمیمه دولتی ره به آموزش و پرورش داده است. این بند نیز در سال‌های گذشته موجود بوده است.

۴) بند «ج» تبصره ۸ که دولت را موظف نموده است به منظور خدمت‌رسانی به دانش‌آموزان در مناطق آموزش و پرورش سراسر کشور، ادارات نوسازی استان‌ها و دانشگاه‌های فرهنگیان کل کشور، ادارات آموزش و پرورش و استثنایی و عشایری مناطق نسبت به تخصیص حداقل سه دستگاه خودرو از انواع سواری، دو اتاق (کابین) و مینی بوس از محل درآمد حقوق ورودی خودرو در سقف ردیف مربوط برای هر یک از ادارات، مناطق و دستگاه‌های وابسته به وزارت آموزش و پرورش در سطوح ملی، استانی، شهرستانی و منطقه‌ای اقدام نماید. بر اساس برآورد قیمت این سه دستگاه در تعداد لحاظ شده، اجرای این بند به اعتباری در حدود ۱۵ همت محاسبه شده است درحالی که اعتبار در نظر گرفته شده برای این تبصره رقمی معادل ۱۰۰ میلیارد تومان می‌باشد که عملاً به معنای عدم اجرای کامل این تبصره در سال جاری می‌باشد.

۵) طبق بند (ج) تبصره ۸ بخش اول لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ کلیه واحدهای آموزشی دولتی وزارت آموزش و پرورش و دانشگاه‌های وابسته در صورت رعایت الگوی مصرف از پرداخت هزینه های آب، برق، گاز معاف هستند. الگوی مصرف با رعایت ضوابط قانونی طی دستورالعملی توسط وزارتخانه های نفت و نیرو و با همکاری وزارت آموزش و پرورش و سازمان برنامه و بودجه کشور حداکثر تا دو ماه پس از لازم الاجراء شدن این قانون تهیه و ابلاغ می‌شود. دولت مکلف است به میزان معافیت اعمال شده در این بند منابع لازم را برای شرکت‌های ذیربط در بودجه لحاظ نماید. مصاحبه با برخی مدیران مدارس حاکی از آن است که اغلب مدارس از سقف الگوی مصرف عبور کرده و مدیران ناچار به پرداخت قبوض بوسیله مبلغ ناچیز سرانه مدارس هستند. گزارش تفریغ بودجه سال ۱۴۰۲ نیز بیان می‌دارد که مجموع معافیت مدارس از پرداخت هزینه های آب و برق و گاز ۵۱ میلیارد تومان بوده است. احتساب مدارس و مراکز آموزشی ذیل موارد معافیت‌های مندرج در ماده (۱۳) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) یا افزایش سقف الگوی مصرف می‌تواند پاسخگوی دغدغه مدیران مدارس در رابطه با هزینه های قبوض مدارس باشد. بند «د» تبصره ۸ لایحه ۱۴۰۴ بیان می‌دارد که در راستای بند «ت» ماده (۹۲) قانون برنامه هفتم پیشرفت به‌منظور تخریب و بازسازی و مقاوم‌سازی و تأمین تجهیزات آموزشی مدارس و دانشگاه‌ها، دولت مکلف است دو دهم واحد درصد از محل مالیات بر ارزش‌افزوده موجود را به آموزش و پرورش سازمان توسعه و نوسازی و تجهیز مدارس کشور و دانشگاه‌های فرهنگیان، شهید رجایی و ملی مهارت اختصاص دهد. بر اساس این تبصره مبلغ ۶,۲۸۰,۰۰۰ میلیون ریال به دانشگاه شهید رجایی ۱۴,۵۲۰,۰۰۰ میلیون ریال به سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس و ۱۵,۶۰,۰۰۰ میلیون ریال به دانشگاه فرهنگیان اختصاص یافته است. این بند که از جمله بندهای مهم در قانون برنامه هفتم توسعه تمهید شده است سهم بودجه تملک دارایی را در آموزش و پرورش تا حد زیادی افزایش داده است که در صورت اجرایی شدن می‌تواند نقش به‌سزایی در توسعه و تجهیز مدارس و دانشگاه‌های فرهنگیان و شهید رجایی داشته باشد.

اما نکته مناقشه برانگیز در این تبصره این است که دقیقاً مشخص نشده است چه سهمی از این اعتبارات باید بین چهار نهاد ذی‌نفع آن، یعنی سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس، دانشگاه فرهنگیان، دانشگاه شهید رجایی و دانشگاه ملی مهارت تقسیم شود؛ و همین موضوع شیب شده است تا نوعی ساختار چانه‌زنی ذیل این بند ایجاد شود. به همین دلیل در قانون بودجه ۱۴۰۴ نسبت به لایحه همین سال، از سهم سازمان نوسازی و دانشگاه شهید رجایی کاسته شده و به سهم دانشگاه فرهنگیان و دانشگاه ملی مهارت افزوده شده است.

۷) براساس بند «ذ» تبصره ۸ لایحه بودجه ۱۴۰۴ در اجرای تبصره بند «ب» ماده ۸۸ قانون برنامه هفتم پیشرفت و در راستای رفع کمبود سرایدار در مدارس تحت عنوان نیروی خدماتی وزارت آموزش و پرورش (مدرسه‌یاران) بر مبنای نوع، ماهیت و حجم فعالیت بعد از گذراندن دوره آموزشی ویژه که توسط وزارت مذکور طراحی و برگزار می‌شود علاوه بر حقوق و مزایای دریافتی از حداقل ۱۶۸۵۴ امتیاز و حداکثر ۹۸۱۶ امتیاز که میزان آن در هر یک از مشاغل خدماتی توسط وزارت آموزش و پرورش تعیین و در ضریب حقوق سالانه ضرب می‌شود برخوردار می‌گردند. بر اساس این بند و همچنین افزایش بیست درصدی ضریب افزایش حقوق کارکنان دولت می‌توان افزایش حقوق مدرسه‌یاران در سال آتی را بین ۳۹۴۷۰۰۰ تومان تا ۵۶۷۰۰۰۰ تومان در نظر گرفت.

۸) بند «ت» تبصره ۱۶ لایحه بودجه ۱۴۰۴ بخشی از مالیات دریافتی از موارد آسیب‌رسان را به آموزش و پرورش اختصاص داده است. هر ساله وزارت بهداشت و سلامت لیستی از مواد آسیب‌رسان که باید از آن‌ها مالیات دریافت نمود را تهیه می‌کند. این تبصره که برای اولین بار سهمی را برای وزارت آموزش و پرورش در نظر گرفته شده است، بخشی از مالیات دریافتی از این تبصره را صرف امور مرتبط با خدمات بهداشتی و سلامت در مدارس و همچنین زیر ساخت‌های بهداشتی مدارس در نظر گرفته است. این تبصره اعتباری معادل ۱۱,۲۵۰,۰۰۰ میلیون ریال جهت مصارف بهداشتی ذیل ردیف «بهداشت، سلامت و تربیت بدنی» و مبلغ ۲۱,۷۵۰,۰۰۰ میلیون ریال را جهت زیرساخت‌های بهداشتی مدارس به اداره نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس اختصاص داده است.

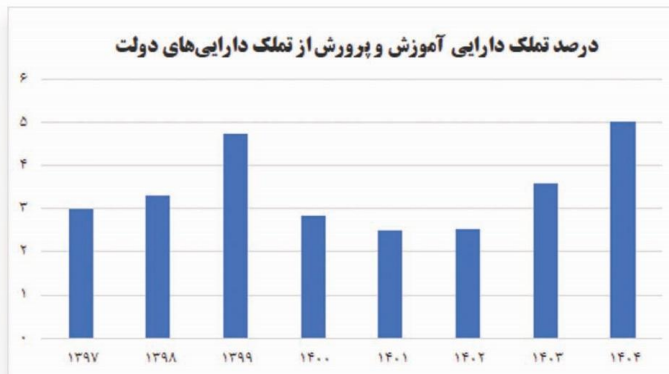
بودجه سرمایه‌ای در وزارت آموزش و پرورش

به‌طور کلی در جداول بودجه، اعتبارات دستگاه‌های اجرایی را به دو بخش اعتبارات هزینه‌ای و اعتبارات سرمایه‌ای تقسیم می‌کنند. تمامی هزینه‌های وزارت آموزش و پرورش را به جهت هزینه کرد در جهت توسعه نیرو انسانی کشور، باید از نوع اعتبارات سرمایه‌ای محسوب نمود چرا که هزینه کرد در این بخش سرمایه‌گذاری برای آینده کشور می‌باشد؛ اما در ادبیات رایج حوزه بودجه ریزی از این اعتبارات با عنوان اعتبارات هزینه‌ای یاد می‌شود. در ادبیات تخصصی بودجه‌ریزی، تملک دارایی‌های سرمایه‌ای به خرید یا اکتساب منابع دائمی و بلندمدتی مربوط می‌شود که به بهبود و پشتیبانی از فرایند تعلیم و تربیت کمک می‌کند.

این دارایی‌ها معمولاً شامل ساختمان‌های مدرسه، تجهیزات آموزشی، فناوری‌های اطلاعاتی، وسایل نقلیه برای سرویس دانش‌آموزان، و همچنین منابع مرتبط با فناوری‌های جدید می‌شود که برای تحقق بهتر برنامه‌های درسی و ارتقای تجربه یادگیری استفاده می‌شوند.

درواقع میزان اعتبارات سرمایه‌ای در یک دستگاه و نسبت آن با بودجه کل دستگاه نشان دهنده هدف گذاری آن در توسعه فضاهای فیزیکی و امکانات لجستیکی آن دستگاه می‌باشد. در نظام تعلیم و تربیت نیز فضای آموزشی بخش مهمی از کیفیت آموزشی را تامین می‌کند. به نحوی که هرچه میزان سرانه فضا برای دانش‌آموزان بیشتر باشد کیفیت آموزشی بیشتری را به دنبال خواهد داشت.

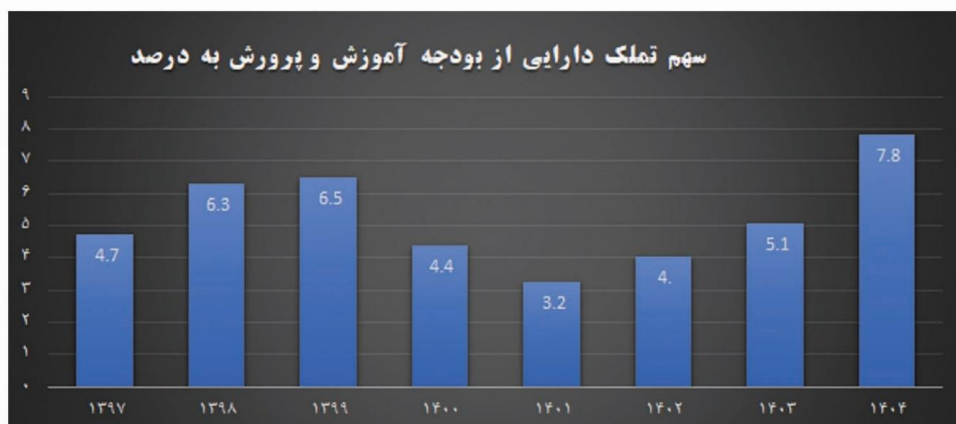
شکل ۷ سهم بودجه تملک دارایی وزارت آموزش و پرورش را از کل اعتبارات سرمایه‌ای دولت در سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۴ نشان می‌دهد. این شکل نمایانگر این موضوع است که به طور میانگین دولت در این سال‌ها ۳٫۴۴ درصد از اعتبارات سرمایه‌ای خود را صرف توسعه و تجهیز مدارس و مراکز آموزش عمومی کرده است.

شکل شماره ۷

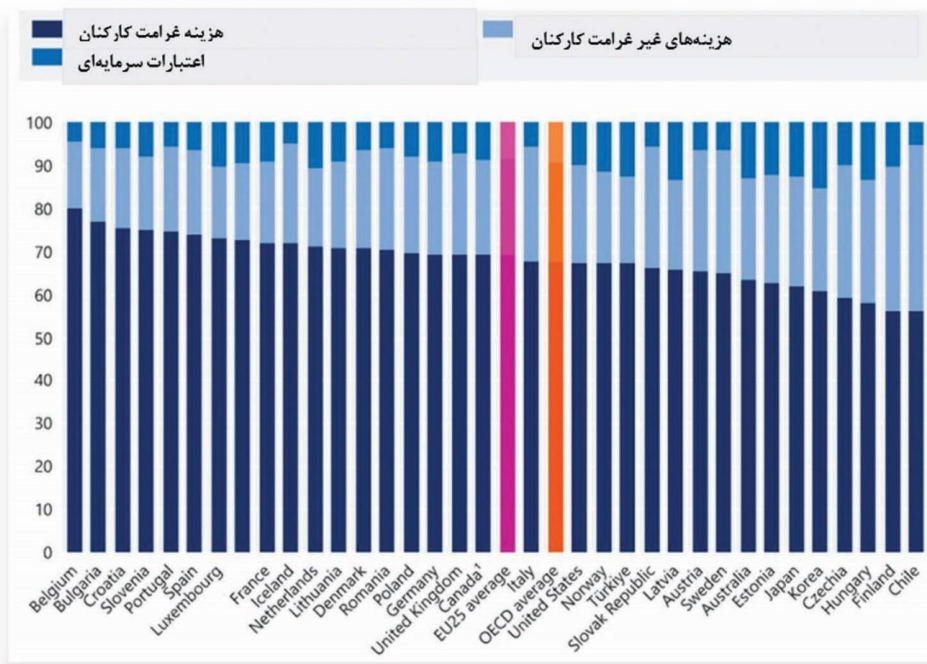
همچنین شکل ۸ نشان می‌دهد که چه سهمی از بودجه وزارت آموزش و پرورش صرف اعتبارات سرمایه‌ای می‌شود. به طور میانگین در سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۴، ۵٫۲۶ درصد از بودجه آموزش عمومی صرف هزینه ساخت، توسعه، تعمیرات و تجهیز مدارس، وزارت آموزش و پرورش و سازمان‌های تابعه آن شده است.

البته تغییر در میزان بودجه سرمایه‌ای و متغیر بودن آن امری طبیعی است چرا که بسته به نیازهای نظام تعلیم و تربیت در برهه‌های مختلف، ممکن است این بودجه ارقام متفاوتی را به خود اختصاص دهد. عواملی همچون رشد منفی یا مثبت جمعیت دانش‌آموزی، میزان قدمت ساختمان‌های مدارس و نیازمندی آن‌ها به بازسازی یا عدم بازسازی و همچنین تفاوت در استانداردهای تعیین شده برای ساختمان‌های مدارس عواملی هستند که می‌توانند این بودجه را دچار تغییرات کنند.

شکل شماره ۸

کشورهای عضو OECD به طور میانگین ۱۰ یا کمتر از ۱۰ درصد از بودجه خود را صرف اعتبارات سرمایه‌ای می‌کنند. البته همانطور که گفته شد این رقم در کشورهای عضو، بین ۳ تا ۱۴ درصد متفاوت است و تفاوت در این میزان به عوامل پیش گفته یعنی رشد منفی یا مثبت جمعیت دانش‌آموزی، میزان قدمت ساختمان‌های وزارت آموزش و پرورش و نیازمندی آن‌ها به بازسازی یا عدم بازسازی و همچنین تفاوت در استانداردهای تعیین شده برای ساختمان‌های مدارس بستگی دارد. شکل ۹ نشان‌دهنده هزینه‌های مختلف از جمله هزینه گرامت کارکنان، هزینه‌های جانبی مانند هزینه غذا، سرویس و... دانش‌آموزان و همچنین اعتبارات سرمایه‌ای در این کشورها می‌باشد.

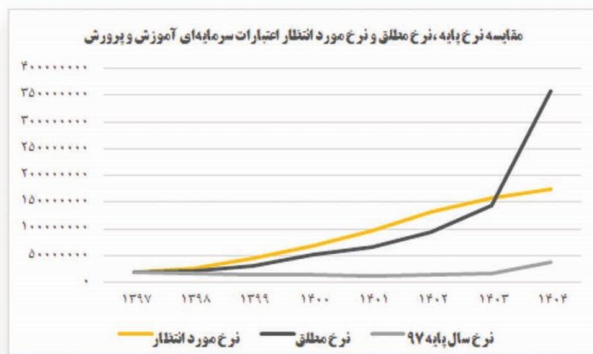

شکل شماره ۹

براساس اعلام سازمان نوسازی مدارس، ۲۰ درصد از مدارس کشور نیازمند بازسازی و تقویت بنای ساختمانی هستند. از طرفی رشد جمعیت دانش‌آموزی و افزایش تراکم کلاسی در سال‌های آینده به خصوص در کلانشهرهای کشور، افزایش این بودجه را در سال‌های آتی ضروری می‌کند. براساس اطلاعات جمعیتی، کشور طی چند سال آینده با موج جدیدی از جمعیت دانش‌آموزی مواجه خواهد شد و تا سال ۱۴۱۵ به طور متوسط ۱.۵ میلیون دانش‌آموز بیشتر از تعداد فعلی به مدارس وارد خواهند شد. لذا با توجه به این پیش‌آمد و افزایش ۱۵ درصدی دانش‌آموزان، ضروری است که ظرفیت فعلی آموزش و پرورش نه تنها حفظ شود بلکه در ۱۵ سال آینده افزایش یابد. (بر اساس گزارش معاونت اجتماعی وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ۱۳۹۹).

از طرفی بدین علت که بخش اعظم هزینه‌های سرمایه‌ای صرف هزینه‌های ساختمانی اعم از تعمیر یا ساخت مدرسه می‌شود باید نمودار رشد اعتبارات تملک‌داری در آموزش و پرورش متناسب با تورم مصالح ساختمانی افزایش یابد. در واقع اعتبارات تملک‌داری باید متناسب با دو عامل رشد جمعیت دانش‌آموزی و رشد مصالح ساختمانی افزایش یابد تا بتواند پاسخگوی نیازمندی‌های آموزش و پرورش در زمینه فضای آموزشی باشد و استاندارد تراکم کلاسی را حفظ نماید.

در شکل ۱۰ نمودار رشد مورد انتظار بودجه تملک دارایی آموزشی و پرورش بر اساس سال پایه ۹۷ براساس نرخ تورم نهاده‌های ساختمانی (اعلامی از مرکز آمار کشور) رسم شده است و نمودار بودجه مصوب در زمینه تملک دارایی با آن مقایسه شده است. این نمودار گویای این موضوع است که اگر افزایش بودجه تملک دارایی (سرمایه‌ای) در آموزش و پرورش، براساس اعتبارات سال ۹۷ این دستگاه و با در نظر گرفتن نرخ تورم مصالح ساختمانی افزایش یابد تنها در لایحه بودجه سال ۱۴۰۴ رشد بودجه تملک دارایی آموزش و پرورش بیش از افزایش نرخ تورم مصالح ساختمانی بوده است و در تمامی سال‌های قبل بودجه مصوب از بودجه مورد انتظار کمتر بوده است. این موضوع نشان دهنده این مهم است که قدرت دستگاه آموزش و پرورش در زمینه ساخت و تعمیر مدارس پس از سال ۹۷ تا به امروز همواره کاهش یافته است. البته می‌توان گفت افزایش ۱۴۹ درصدی اعتبارات سرمایه‌ای آموزش و پرورش در سال ۱۴۰۴ توانسته است شکاف میان بودجه مصوب با بودجه سرمایه‌ای مورد انتظار را که در سال‌های اخیر ایجاد شده است در سال ۱۴۰۴ جبران نماید.

شکل شماره ۱۰

همچنین بررسی بخش سوم نمودار نشان می‌دهد که روند اعتبارات سرمایه‌ای آموزش و پرورش در همه این سال‌ها علی‌رغم افزایش جمعیت دانش‌آموزی روندی کاهشی داشته و تنها در سال ۱۴۰۴ این اعتبارات روندی صعودی را نشان می‌دهد.

البته این نکته حائز اهمیت است که اعتبارات سرمایه‌ای در قانون بودجه ۱۴۰۴ دچار تغییراتی در محل این منابع نیز شده است. به عبارتی می‌توان گفت در سال ۱۴۰۳ از مجموع ۱۴٫۳ همت اعتباری که برای تملک دارایی در آموزش و پرورش در نظر گرفته شده بود ۹٫۸ آن از منابع عمومی و تنها ۴٫۴ آن از محل منابع متفرقه بوده است که معمولاً قابلیت عملیاتی شدن کمترین نسبت به منابع عمومی دارند. اما در اعتبارات سرمایه‌ای مربوط به قانون بودجه سال ۱۴۰۴، از مجموع ۳۵٫۷ همت اعتبار در نظر گرفته شده تنها ۹٫۴ هزار میلیارد تومان آن از منابع عمومی بوده و ۲۵ هزار میلیارد تومان آن از منابع متفرقه و ۱٫۲ هزار میلیارد تومان آن نیز از منابع اختصاصی خود آموزش و پرورش در نظر گرفته شده است.

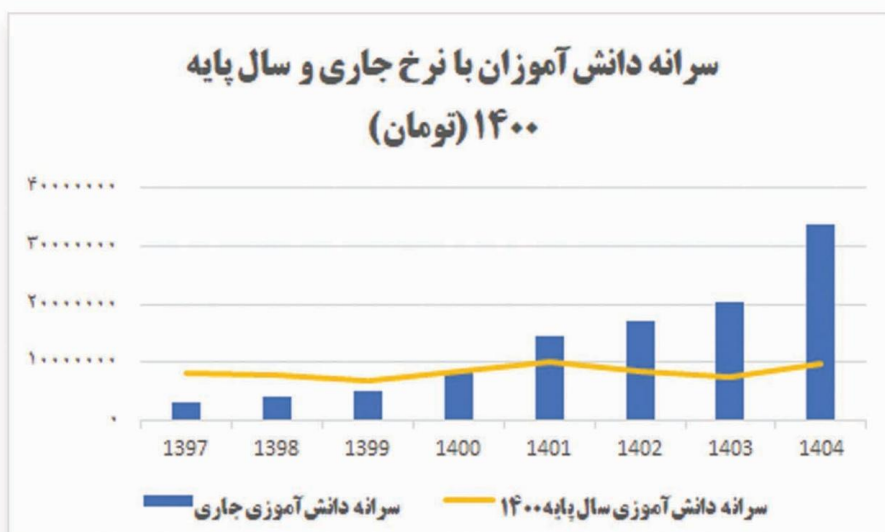
نکته قابل توجه در جدول فوق حذف اعتبار ۲ هزارمیلیارد تومانی از سرجمع اعتبارات سازمان نوسازی و توسعه و تجهیز مدارس در قانون بودجه ۱۴۰۴ می‌باشد.

درحالی که در لایحه بودجه همین سال ذیل بند «ج» ماده ۹۲ قانون برنامه هفتم و ماده ۶۵ قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، دولت مکلف شده است ۴۰ درصد از منابع ذکر شده ذیل این بند قانون را به تأمین و استانداردسازی سامانه گرمایشی و سرمایشی مدارس با اولویت مدارس روستاها، تجهیزات آموزشی و کمک آموزشی مدارس و هنرستان ها در قالب ردیف مشخص در قوانین بودجه سنواتی اختصاص دهد که این ردیف اعتباری در قانون بودجه مصوب مجلس حذف گردیده است و جایگزینی نیز برای آن در نظر گرفته نشده است. انتظار می‌رود با توجه به حذف این اعتبار فرآیند تجهیز مدارس در زمینه گرمایش و سرمایش با چالش جدی در سال آینده مواجه شود.

یکی از شاخص‌های مهم در زمینه میزان کفایت بودجه آموزش و پرورش و همچنین توجه دولت به امر تعلیم و تربیت را می‌توان سرانه دانش‌آموزی در نظر گرفت چرا که این شاخص در واقع میزان هزینه تمام شده حاکمیت‌ها برای هر دانش‌آموز را نمایان می‌کند. به عبارتی تمامی سیاست‌های اعمال شده در سالیان متفاوت در صورتی می‌توانند تغییراتی در شاخص‌های پیامدی و خروجی‌های نظام تعلیم و تربیت ایجاد کنند که تفاوت قابل توجه در اندازه این شاخص ایجاد کنند. این شاخص از طریق تقسیم میزان کل اعتبارات آموزش و پرورش بر تعداد کل دانش‌آموزان مدرسه دولتی محاسبه می‌شود. اندازه این شاخص در کشورهای مختلف رقم‌های متفاوتی را به خود اختصاص می‌دهد. در کشورهای عضو OECD هزینه تمام شده برای هر دانش‌آموز تمام وقت معادل ۱۱۹۰۰ دلار (استاندارد شده با شاخص برابری قدرت خرید با دلار آمریکا) در سطح ابتدایی و ۱۳۳۰۰ دلار در سطح متوسطه می‌باشد. نمودار شکل ۱۱ سرانه دانش‌آموزی مابین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۴ را نشان می‌دهد. به طور کلی نرخ رشد مطلق این عدد ما بین این سال‌ها با توجه به افزایش اعتبارات آموزش و پرورش و رشد جمعیت دانش‌آموزی بوده است اما برای محاسبه دقیق‌تر این شاخص، باید آن را با حذف اثر تورم محاسبه نمود. بر همین اساس در همین شکل تغییرات این شاخص با حذف اثر تورم نیز رسم گردیده است. با بررسی این نمودار که این شاخص را با حذف اثر تورم نشان می‌دهد می‌توان نتیجه گرفت که اندازه این شاخص در سال‌های اخیر در نظام آموزشی تقریباً ثابت بوده است. این نمودار نشان می‌دهد که بودجه آموزش و پرورش که نشان‌دهنده مجموع هزینه‌های آموزش و پرورش است متناسب با جمعیت دانش‌آموزی و تورم رشد کرده است و تقریباً وضع موجود خود را در تمامی این سال‌ها حفظ نموده است. اما نکته حائز اهمیت این است که روند ثابت این نمودار در بهترین حالت به معنای پذیرفتن وضعیت موجود نظام تعلیم و تربیت به عنوان یک وضعیت ایده‌آل است. در حالی که نتایج عملکرد آموزش و پرورش در حیطه‌های مختلف از جمله نتایج امتحانات نهایی نشان داده است که میزان اعتبارات در نظر گرفته شده برای آموزش و پرورش در تمامی این سال‌ها تضمین‌کننده کیفیت این دستگاه نبوده است و لذا برای ارتقا سطح کیفیت برون‌داد این دستگاه، باید این شاخص رشدی بیش از افزایش تورم و جمعیت دانش‌آموزی به خصوص در مناطق کمتر برخوردار داشته باشد.

نکته حائز اهمیت در بررسی شاخص سرانه دانش آموزی این است که این شاخص به دلیل نمایان کردن میانگین هزینه کرد برای هر دانش آموز تحلیلگران را دچار نوعی خطای محاسباتی می‌کند چرا که این شاخص در بهترین حالت می‌تواند نشان دهنده میزان کیفیت خدمات آموزشی در کلیت سیستم آموزشی باشد. درحالی که تحقق شاخص‌های عدالت در ارائه خدمات آموزشی نیازمند به کارگیری شاخص‌هایی دقیق‌تر در این زمینه بوده تا بتوان به واسطه آن میزان تقسیم و توزیع این اعتبارات را با توجه به نیازهای هریک از مناطق آموزشی، مدارس و دانش‌آموزان و میزان محرومیت هر یک از مناطق مورد سنجش قرار داد..

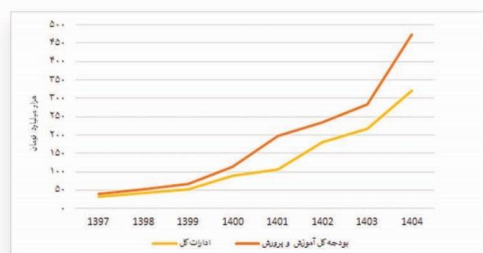

شکل شماره ۱۱

ردیف‌های مرتبط با آموزش و پرورش در قوانین بودجه سنواتی (۱۳۹۷-۱۴۰۴)

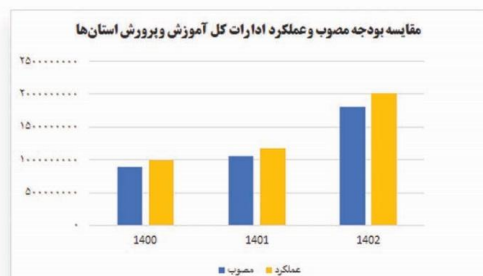
ردیف ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها

این ردیف اعتباری که همواره بخش اعظم اعتبارات دستگاه تعلیم و تربیت را تشکیل می‌دهد به عنوان مهم‌ترین ردیف هزینه‌ای این دستگاه شناخته می‌شود. نمودار شکل ۱۲ نشان از همبستگی بالا میان این ردیف با بودجه کل آموزش و پرورش دارد. جزئیات این ردیف شامل جبران خدمات کارکنان، حق بیمه اجتماعی کارکنان، استفاده از کالا و خدمات و مزایای اجتماعی آنان است. به همین دلیل تمامی اعتبارات ذیل این ردیف را در قالب اعتبارات هزینه‌ای عمومی در نظر می‌گیرند.

شکل شماره ۱۲

مقایسه عملکرد این ردیف با رقم مصوب آن بین سال‌های ۱۴۰۰ تا ۱۴۰۲ نشان می‌دهد که همواره میزان برآورد اعتبارات در این ردیف، که بخش اعظم آن را حقوق و دستمزد تشکیل می‌دهد، با کسری مواجه بوده است و به این دلیل که تخصیص هر یک از دستگاه‌های اجرایی به صورت ماهانه برای آن دستگاه‌ها از سمت سازمان برنامه و بودجه انجام می‌شود این کسری بودجه در هر یک از ماه‌ها تقسیم می‌شود. به عبارتی وزارت آموزش و پرورش در هر ماه برای پرداخت حقوق کارکنان خویش نیز با کسری بودجه مصوب مواجه می‌باشد. از طرفی دولت موظف است همواره حقوق کارکنان را به طور کامل در انتهای هرماه پرداخت نماید و لذا می‌توان گفت بخشی از کسری موجود در این ردیف از محل دیگر ردیف‌های مرتبط با دستگاه تعلیم و تربیت جبران می‌شود.

شکل شماره ۱۳

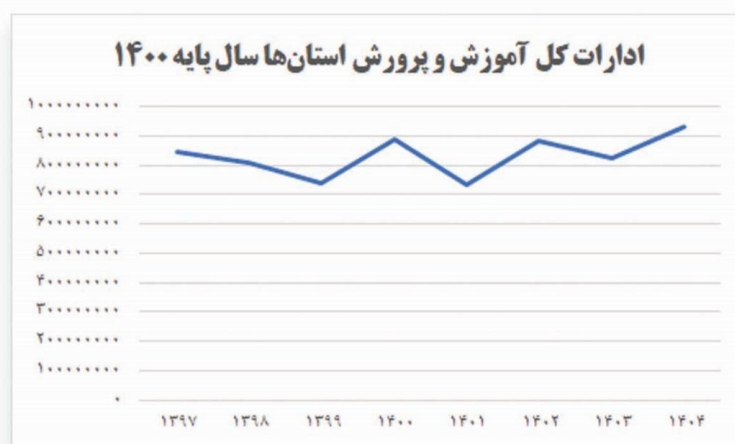
شکل ۱۴ درصد اعتبارات تخصیص یافته در نیمه اول سال ۱۴۰۱ را تا پایان مهرماه نشان می‌دهد. بررسی این شکل نشان می‌دهد که تمامی ردیف‌های موجود ذیل دستگاه تعلیم و تربیت تا پایان مهرماه، اعتباری کمتر از اعتبارات مورد نیاز هفت ماه خود با مازد یک دوازدهم را دریافت نموده‌اند و تنها ردیف ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها می‌باشد که میزان اعتبارات تخصیص یافته به آن بیش از اعتبار مصوب آن در هفت ماه اول سال است. نکته قابل توجه در این زمینه این است که در اعتبارات مربوط به سازمان‌های تابعه آموزش و پرورش نیز علی‌رغم وجود کسری در عملکرد، اما تفاوت چندانی مابین عملکرد و رقم مصوب آن‌ها وجود ندارد. اما ردیف‌هایی که مربوط به بخش‌های ذیل وزارت آموزش و پرورش بوده و به عبارتی سازمان مستقلی ندارند از کمترین میزان تخصیص نسبت به رقم مصوب برخوردارند.

به عنوان مثال در این سال ردیف مربوط به کیفیت بخشی به فعالیت‌های پرورشی و توسعه عدالت آموزشی ۳۴ درصد، ردیف کمک به تامین سرانه دانش‌آموزی ۱۹ درصد، ردیف دبیرخانه شورای عالی آموزش و پرورش ۲۲ درصد، برون‌سپاری فعالیت‌های تربیت بدنی ۱۲ درصد و وزارت آموزش و پرورش ۹ درصد کمتر از اعتبار مصوب خود تخصیص دریافت نموده‌اند. این جابه‌جایی میان اعتبارهای مصوب را به دلیل کسری در ردیف‌های ضروری را می‌توان یکی از ریشه‌های اصلی عدم امکان برنامه محوری در فرآیند بودجه‌ریزی آموزش و پرورش دانست.

وضعیت ابلاغی و تخصیص اعتبارات وزارت آموزش و پرورش و سازمان‌های تابعه در سال ۱۴۰۱ - (میلیون ریال)

شماره طبقه بندی	شرح ردیف	افزایش بودجه	تخصیص به مازد یک دوازدهم	جمع تخصیص تا پایان مهرماه	درصد	کسری / افزایش نسبت به مازد یک دوازدهم
۱۲۷۵۰۰	وزارت آموزش و پرورش / اداره مدارس خارج از کشور / تربیت بدنی و سلامت / آموزش مجازی	۱۳,۹۶۰,۵۲۰	۸,۱۴۳,۶۳۷	۶,۸۸۷,۵۸۲	۴۹	-۱,۲۵۶,۰۵۵
۱۲۷۵۰۲	دبیرخانه شورای عالی	۱۲۵,۸۰۰	۷۳,۲۸۳	۴۵,۲۲۰	۳۶	-۲۸,۱۶۳
۱۲۷۵۰۳	ادارات کل آموزش و پرورش استان ها / مستند سازی اراضی و املاک	۱۰,۴۵۸,۲۶۱,۰۰	۶۱۰,۶۵۵,۲۲۵	۶۲۰,۱۳۹,۸۱۴	۵۹	۱۰,۰۲۴,۵۸۹
۱۲۷۵۰۴	سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی	۹۹۵,۸۳۱	۵۸۰,۹۰۱	۵۵۱,۶۵۷	۵۵	-۲۹,۲۴۴
۱۲۷۵۰۹	کمک به تعیین سرانه دانش آموزی و طرح جامع حمایت و ارتقاء، پوشش تحصیلی مناطق محروم	۳۱,۱۵۴,۰۸۸	۱۸,۱۷۳,۲۱۸	۱۲,۴۴۳,۱۰۳	۳۹	-۵,۹۳۰,۱۱۵
۱۲۷۵۱۲	سازمان مدارس غیردولتی و توسعه مشارکت های مردمی	۹۲۶,۶۸۹	۵۴۰,۵۶۹	۴۷۹,۷۹۷	۵۲	-۶۰,۷۷۲
۱۲۷۵۱۷	سازمان علمی پرورش استعدادها در خنان	۶۱۷,۴۷۳	۳۶۰,۱۹۳	۳۴۲,۸۴۷	۵۶	-۱۷,۳۴۶
۱۲۷۵۱۹	برون‌سپاری و توسعه مشارکت در آموزش‌های کار و دانش و خرید خدمات آموزشی در مناطق کمتر برخوردار	۱۱,۱۸۴,۶۱۴	۶,۵۲۴,۳۵۸	۵,۱۷۵,۱۸۷	۴۶	-۱,۳۴۸,۳۷۱
۱۲۷۵۲۰	فعالیت‌های پرورشی و امور تربیتی دانش آموزان	۳,۴۹۹,۳۳۳	۲,۰۴۱,۲۷۸	۱,۹۰۹,۰۰۰	۵۵	-۱۳۲,۲۷۸
۱۲۷۵۴۱	کمک به صندوق ذخیره فرهنگیان	۵۱۷,۲۶۶	۳۰۱,۳۳۹	-	-	-۳۰۱,۷۳۹
۱۲۷۵۴۲	دانشگاه شهید رجایی	۱,۲۳۰,۱۴۴	۷۱۷,۵۸۴	۶۷۲,۱۴۵	۵۵	-۴۵,۴۳۹
۱۲۷۵۹۴	کیفیت بخشی به فعالیت‌های آموزشی و پرورشی و توسعه عدالت آموزشی	۳,۳۶۱,۰۵۰	۱,۹۶۰,۶۱۳	۸۰۷,۰۰۰	۲۴	-۱,۱۵۳,۶۱۴
۱۲۷۵۹۷	سازمان ملی تعلیم و تربیت کودک	۱,۲۴۹,۳۵۰	۷۲۸,۷۸۸	۶۲۴,۷۸۴	۵۰	-۱۰۴,۰۰۴
۱۲۷۶۰۰	سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور	۴۸۳,۹۹۱	۲۸۲,۳۲۸	۲۵۶,۸۵۷	۵۳	-۲۵,۴۷۱
۱۲۷۷۵۰	دانشگاه فرهنگیان	۹,۳۶۰,۰۴۴	۵,۴۶۰,۰۲۶	۵,۱۱۹,۸۶۹	۵۵	-۳۴۰,۱۵۴
۱۲۷۷۵۵	سازمان آموزش و پرورش استثنایی	۱,۹۳۵,۹۶۵	۱,۱۲۹,۳۱۳	۱,۰۷۷,۱۱۹	۵۶	-۵۲,۱۹۴
۱۲۸۰۰۰	نهضت سوادآموزی	۲,۹۹۷,۳۵۵	۱,۷۲۸,۳۵۷	۹۰۴,۶۱۱	۳۰	-۸۴۳,۸۴۶
۲۸۴۰۰۰	شرکت سهامی کانون پرورش فکری و نوجوانان	۴,۳۰۳,۱۰۵	۲,۵۱۰,۱۴۵	۲,۴۴۷,۰۰۰	۵۷	-۶۳,۱۴۵
	جمع کل	۱,۱۳۲,۷۲۸,۷۱۸	۶۶۱,۴۴۱,۷۵۵	۶۵۹,۶۸۴,۴۹۲	۵۸	-۱,۶۵۷,۳۶۲

اما در بودجه ۱۴۰۴ نیز این ردیف نسبت به سال ۱۴۰۳ رشدی ۴۷ درصدی داشته است. افزایش اعتبارات این ردیف به طور معمول در سال‌های گذشته رقمی حدود ۲۰ درصد را شاهد بوده است. در سال ۱۴۰۲ به دلیل افزوده شدن رقم رتبه‌بندی به این ردیف که در سال ۱۴۰۱ جدای از آن و به صورت یک ردیف مستقل بوده است این درصد را به بیش از ۴۰ درصد افزایش داده است با توجه به پیشنهاد ۴۴۸ همتی وزارت آموزش و پرورش برای این ردیف در سال ۱۴۰۴ و تصویب رقم ۳۲۰ همتی در قانون بودجه این سال، به نظر می‌رسد حتی با وجود رشد ۴۷ درصدی این ردیف در قانون بودجه ۱۴۰۴ همچنان این ردیف بودجه با کسری در تامین نیازهای معیشتی کارکنان آموزش و پرورش مواجه خواهد بود.

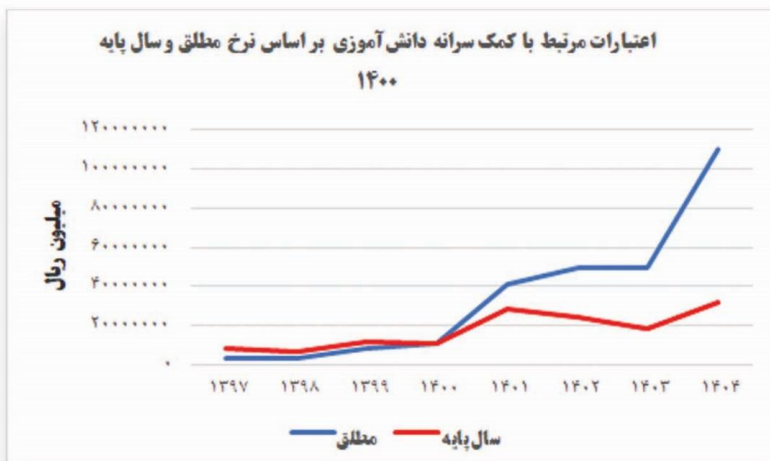
شکل شماره ۱۵

شکل ۱۵ حذف اثر تورم از اعتبارات این ردیف را نشان می‌دهد که براساس آن در مجموع بین سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۳ اعتبارات مرتبط به این ردیف ۳ درصد کاهش یافته است. با توجه به این که اعتبارات این ردیف بخش اعظم هزینه مربوط به معیشت کارکنان آموزش و پرورش را تشکیل می‌دهد کاهش ۳ درصدی در آن به معنای کاهش قدرت خرید معلمان در هشت سال گذشته حداقل به میزان ۳ درصد می‌باشد. البته با توجه به این که همواره تورم در کلان‌شهرها رقم بالاتری را نسبت به شهرهای کوچک ثبت کرده است؛ کاهش قدرت خرید در میان کارکنان ساکن این شهرها بیش از دیگر نقاط کشور صورت گرفته است. این موضوع به وضوح سبب کاهش رغبت افراد و به خصوص جنسیت آقا برای حضور در شغل معلمی در کلانشهرهایی مانند تهران شده است به طوری که در آزمون‌های استخدامی سال‌های اخیر بخش قابل توجهی از ظرفیت پذیرش داوطلبان در بخش آقایان در شهر تهران خالی مانده است.

کمک به تامین سرانه دانش‌آموزی و حمایت و ارتقا پوشش تحصیلی افراد لازم‌التعلیم

هر ساله در ذیل اعتبارات آموزش و پرورش ردیفی با عنوان « کمک به تامین سرانه دانش‌آموزی و حمایت و ارتقا پوشش تحصیلی افراد لازم‌التعلیم» در قالب اعتبارات هزینه ای پیش‌بینی می‌شود. شکل ۱۶ روند تغییرات این ردیف را در سال‌های گذشته با دو نرخ مطلق و سال پایه ۱۴۰۰ نمایان می‌کند. براساس این شکل از سال ۱۴۰۱ این ردیف با رشد قابل توجه همراه بوده است. این تغییر را می‌توان به ادغام دو ردیف متفاوت که درجداول بودجه مربوط به سال‌های ۱۴۰۰ و پیش از آن وجود داشته است نسبت داد. تا پیش از سال ۱۴۰۰ این ردیف در قالب دو ردیف مجزا با عناوین «کمک به تامین سرانه دانش‌آموزی» و « طرح جامع حمایت و ارتقا پوشش تحصیلی افراد لازم‌التعلیم در مناطق محروم» وجود داشت که در بودجه ۱۴۰۱ این دو ردیف تلفیق شده و ردیف فعلی با عنوان « کمک به تامین سرانه دانش‌آموزی و حمایت و ارتقا پوشش تحصیلی افراد لازم‌التعلیم» ایجاد شده است.

لذا بدون در نظر گرفتن این تلفیق به طور کلی روند می‌توان روند تغییرات این ردیف در سال‌های اخیر را رو به رشد در نظر گرفت. اما عدم افزایش این ردیف در سال ۱۴۰۳ نسبت به سال ۱۴۰۲ این روند را با کندی مواجه نموده است. این موضوع درحالی است که افزایش اعتبارات این ردیف به دلیل کمک مستقیم به مدارس دولتی می‌تواند نقش قابل توجهی در رشد و ارتقای کیفیت این مدارس داشته باشد. درشرایط فعلی اغلب مدارس دولتی بسیاری از منابع مالی خود را که برای تامین نیازهای روزمره خود بدان نیازمند هستند از طریق کمک‌های خیرین و در قالب کمک‌های خانواده‌ها به صورت غیررسمی در قالب شهریه تامین می‌کنند. جزئیات هزینه‌های مربوط به این ردیف مربوط به حمایت و ارتقا پوشش افراد لازم‌التعلیم ، تامین هزینه‌های روزانه و اجتناب ناپذیر مدارس و ازهمه مهم‌تر کمک به تغذیه مدارس شبانه روزی در مناطق محروم می‌باشد.

شکل شماره ۱۶

براساس قانون اعتبارات، این ردیف باید بطور مستقیم به حساب مدارس سراسر کشور واریز گردد اما واقع امر آن است که بخشی از این سرانه به طور کامل در اختیار مدارس قرار نگرفته و بخش قابل توجهی از آن نیز توسط سازمان برنامه و بودجه تخصیص پیدا نمی‌کند به طوری که در سال‌های اخیر این ردیف به طور میانگین تنها حدود ۵۰ درصد رقم مصوب آن تخصیص یافته است.

بعنوان مثال طبق اعلام دیوان محاسبات در تفریغ بودجه سال ۱۴۰۲ مبلغ اختصاص یافته به این ردیف ۲۳۴۸۸۰۶۷ میلیون ریال بوده است. این در حالی است که مبلغ مصوب آن در قانون بودجه همان سال ۴۹۶۱۸۸۲۷ میلیون ریال بوده است. یعنی تنها ۴۷ درصد از مبلغ مصوب تخصیص پیدا کرده است. طبق ادعای دیوان محاسبات کشور در تفریغ بند(س) بودجه ۱۴۰۲ مبالغ کسر شده از این ردیف شامل موارد ذیل است و به این دلایل از سرجمع اعتبارات تخصیص یافته آن کسر گردیده است:

الف) سازمان برنامه و بودجه کشور به استناد قانون استفاده متوازن از امکانات کشور و توزیع عادلانه و رفع تبعیض و ارتقای سطح مناطق کمتر توسعه یافته و تحقق پیشرفت و عدالت مبلغ یک هزار و چهارصد و هشتاد و هشت میلیارد و پانصد و شصت و پنج میلیون ریال (۱۴۸۸۵۶۵ میلیون ریال) از اعتبار ردیف فوق کسر نموده است.

ب) سازمان برنامه و بودجه کشور در راستای اجرای جزء (۲) بند (ط) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲)، مبلغ ۲۳۴۸۸۰۶۷ میلیون ریال از اعتبار این ردیف کاسته است.

نکته حائز اهمیت آن است که سازمان برنامه و بودجه با استناد به قانونی که هدف آن توزیع عادلانه منابع و رفع تبعیض بوده است؛ دست به کاهش ردیف اعتباری زده است که با هدف ارتقا کیفیت در مدارس دولتی عادی و حمایت از پوشش تحصیلی افراد لازم‌التعلیم قرار داده شده است. از طرفی جزء (۲) بند (ط) قانون الحاق برخی مواد به قانون تنظیم بخشی از مقررات مالی دولت (۲) به سازمان برنامه این امکان را می‌دهد تا اعتبارات حاصل از کاهش بودجه‌های مصوب ردیف‌هایی همچون ردیف مذکور را به سایر ردیف‌ها به تشخیص خود اضافه نماید و این در عمل به معنای فراهم نمودن بستر زیرسوال بردن برنامه محوری در فرآیند بودجه‌ریزی آموزش و پرورش می‌باشد.

از طرف دیگر علی‌رغم آنکه وزارت آموزش و پرورش در قانون بودجه آن سال موظف شده تا اعتبارات این ردیف را بطور مستقیم به حساب مدارس واریز نماید اما تنها مبلغ ۵,۸۹۳,۶۴۶ میلیون ریال را بدون کسر هرگونه وجهی به طور مستقیم به حساب مدارس کل کشور واریز نموده و آن را در حساب‌های خود به عنوان هزینه لحاظ کرده است و مبلغ ۱,۰۰۰,۰۰۰ میلیون ریال از اعتبار دریافت شده را تحت عنوان مانده مصرف نشده به سال بعد منتقل نموده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد، وزارت آموزش و پرورش مبلغ ۱۷,۷۴۸,۵۴۹ میلیون ریال را در اختیار ادارات کل استان‌ها قرار داده است که تنها بخشی از این اعتبار به مبلغ ۱۰,۲۹۶,۳۶۸ میلیون ریال مربوط به تامین سرانه دانش‌آموزی بوده که بر اساس الگوی مفهومی تدوین شده بر اساس شاخص تعداد دانش‌آموز، ضریب محرومیت استان، دوری و نزدیکی، سهم ادارات کل استان‌ها تعیین و توزیع گردیده است.

ازمجموع گفتارهای بالا اینطور می‌توان نتیجه گرفت که تخصیص هدفمند و بهینه این ردیف به مدارس دولتی نیازمند طراحی یک سازوکار شفاف و قابل نظارت و از طرفی تخصیص و انتقال کامل اعتبارات این ردیف به حساب مدارس دولتی بر اساس ضریب محرومیت و تعداد دانش‌آموزان مدارس عادی دولتی می‌باشد. طراحی و ایجاد این ردیف‌ها با هدف حذف سازوکارهای عریض و طویل اداری و اعطا مستقیم اعتبارات این ردیف به ذی‌نفع اصلی آن یعنی دانش‌آموزان صورت پذیرفته است و لذا طراحی سازوکاری که بتواند به بهترین شکل این هدف را تامین نماید ضروری به نظر می‌رسد.

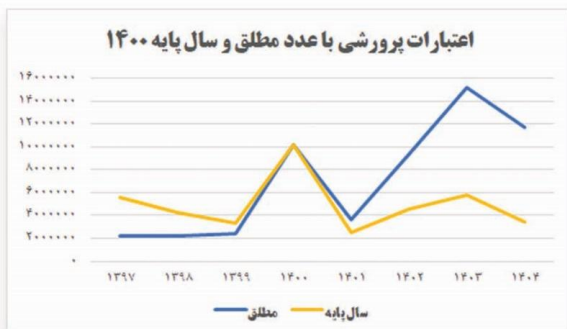
فعالیت پرورشی و امور تربیتی دانش‌آموزان

این ردیف یکی از ردیف‌های زیرمجموعه ستاد وزارت آموزش و پرورش می‌باشد که به اجرا و کیفیت بخشی به فعالیت‌های تربیتی در معاونت پرورشی وزارت آموزش و پرورش تعلق می‌گیرد. این ردیف جزو ردیف‌هایی است که افزایش یا کاهش آن بسیار وابسته به رویکرد دولت‌ها پیرامون توجه یا عدم توجه به امور پرورشی و تربیتی بوده است.

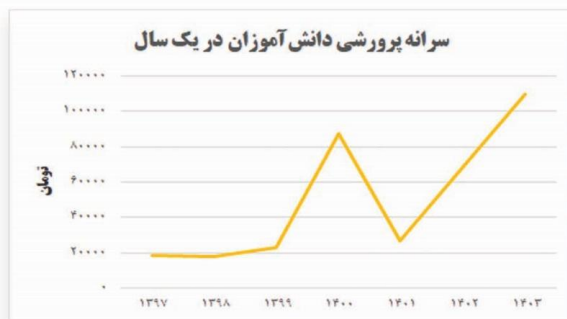
نمودار ۱۷ روند تغییر اعتبارات بخش پرورشی را در سال‌های مختلف نشان می‌دهد. براساس این نمودار به طور کلی تا سال ۱۴۰۰ اعتبارات بخش پرورشی وزارت آموزش و پرورش، تقریباً ثابت بوده است. در سال ۱۴۰۰ دولت در لایحه پیشنهادی خود، اعتباری معادل ۳۳۷۴۹۸۰ میلیون ریال برای بخش پرورشی در نظر گرفته است که این مبلغ پس از پیشنهاد به مجلس، دچار تغییر ۳۰۰ درصدی شده است. جزئیات این اعتبارات افزوده شده توسط مجلس شورای اسلامی که در قالب پرداخت متمرکز یارانه بوده است شامل موضوعات پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی از طریق انجمن‌های اسلامی دانش‌آموزی، کمک به سازمان دانش‌آموزی، سازمان بسیج فرهنگیان، کمک به دارالقرآن‌ها و... بوده است؛ که در این زمینه می‌توان گفت پرداخت ردیف‌ها در قالبی غیر از منابع عمومی میزان تخصیص و تحقق این ردیف‌ها را با چالش مواجه می‌کند. از سال ۱۴۰۱ روند صعودی اعتبارات بخش پرورشی تا سال ۱۴۰۳ ادامه داشته است به طوری که در سال ۱۴۰۳ این ردیف به بیشترین حد خود در سالیان اخیر رسیده است. علی‌رغم این که رغم پیشنهادی وزارت آموزش و پرورش برای قانون بودجه ۱۴۰۴ نسبت به سال گذشته افزایشی بوده است در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ میزان اعتبارات این بخش نسبت به اعتبارات سال ۱۴۰۳ در بخش عمومی ۲۲ درصد کاهش یافته است. در حالی که حدود ۱۶ میلیون دانش‌آموز مخاطب این بخش مهم از وزارت آموزش و پرورش هستند اما در لایحه بودجه ۱۴۰۴ تنها ۱٫۲ درصد بودجه نهادهای فرهنگی و تبلیغی کشور متعلق به معاونت پرورشی آموزش و پرورش می‌باشد.

این موضوع در حالی است که علاوه بر تاکیدات مطرح شده در سیاست‌ها و تاکیدات مقام معظم رهبری بر تقویت این بخش در آموزش و پرورش و برنامه هفتم توسعه نیز برنامه‌های متعددی را ذیل این بخش به وزارت آموزش و پرورش تکلیف نموده است. این بخش راهبردی از جمله در بندهای «ج»، «خ» و بند «ب» ماده ۹۲ برنامه هفتم در قالب برگزاری حداقل یک اردو برای تمامی دانش‌آموزان تا پایان برنامه هفتم و غنی‌سازی فعالیت‌های فرهنگی، قرآنی هنری و ورزشی در مدارس در نظر گرفته شده است.

لذا به نظر می‌رسد اعتبارات پیش‌بینی شده برای این بخش پاسخگوی تکالیف برنامه هفتم در این زمینه نمی‌باشد. به نظر می‌رسد وزارت آموزش و پرورش جهت تقویت اعتبارات این بخش، می‌بایست به دنبال تمهید منابع پایدار در قالب تبصره‌های مشخص ذیل این ردیف اعتباری بوده تا قابلیت کیفیت‌بخشی به برنامه‌های این بخش را فراهم نماید. ایجاد سازوکار مشخص جهت تعیین سهم و سپس هدایت بخشی از بودجه‌های فرهنگی کشور برای این کیفیت بخشی به برنامه‌های این نقطه کانونی و اثرگذار بر تربیت دانش‌آموزان، می‌تواند از راهبردهای موثر جهت تقویت منابع اعتباری این ردیف باشد.

شکل شماره ۱۷

شکل شماره ۱۸

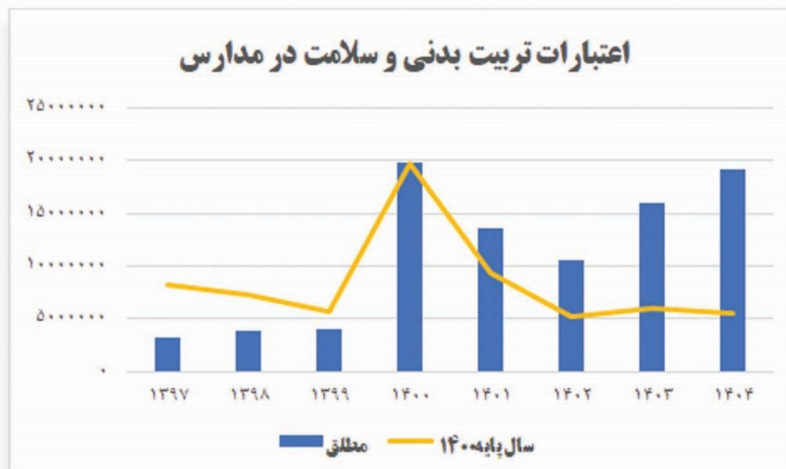
بررسی سرانه محاسبه شده برای هر دانش‌آموز در زمینه پرورشی شاخص دقیق‌تری در این حوزه می‌باشد. بررسی این شاخص در ادوار مختلف نشان می‌دهد که بیشترین سرانه پرورشی در سالیان اخیر مربوط به سال ۱۴۰۳ با مبلغ ۱۰ هزار تومان به ازای هر دانش‌آموز در سال است. درحالی که به عنوان مثال انجام تنها یکی از تکالیف مربوط به برنامه یعنی برگزاری یک اردو برای دانش‌آموزان در سال رقمی چند ده برابر بیش از این مقدار را به دنبال خواهد داشت. این موضوع درحالی است که سرانه پرورشی برای دانش آموزان در سال ۱۴۰۴ به طور حدودی ۸۳۸۰۰ تومان در نظر گرفته شده است که به نسبت سال گذشته ۲۳ درصد کاهش یافته است.

لازم به ذکر است که در ردیف‌های متفرقه جدول ۹ نیز اعتباری را با عنوان «تامین سلامت روحی و جسمی دانش آموزان و پیشگیری و مقابله به هنگام و موثر با آسیب‌های اجتماعی(نماد)» با اعتباری معادل یک هزار میلیارد تومان در نظر گرفته است که در صورت عملی شدن می‌توان به سرجمع اعتبارات بخش پرورشی آموزش و پرورش افزوده شود که البته در این جدول نیز دستگاه متولی هزینه کرد این اعتبار مشخص نشده است.

بهداشت سلامت و تربیت بدنی مدارس

ردیف بهداشت و سلامت مدارس همواره به عنوان یک ردیف مستقل در جداول بودجه از منابع عمومی سهم داشته است. علاوه بر این همواره در ردیف‌های متفرقه نیز از طریق ماده ۷۳ قانون برنامه ششم توسعه و جزء (۱) بند (ح) ماده ۷۳ قانون برنامه هفتم توسعه اعتباری را در قالب متفرقه دریافت نموده است.

نکته قابل توجه در اعتبارات این ردیف روند نامتوازن آن در سال‌های گذشته بوده است. در حالی که اغلب ردیف‌های مرتبط با وزارت آموزش و پرورش در طی سال‌های اخیر افزایش یافته است اما بیشترین اعتبارات این ردیف مربوط به سال ۱۴۰۰ می‌باشد که در لایحه بودجه دولت ۶۱۴ هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شده بود اما توسط مجلس شورای اسلامی ۴۰۰ میلیارد به منابع عمومی این ردیف و ۹۰۰ میلیارد به منابع متفرقه آن در این سال اضافه شده است.

شکل شماره ۱۹

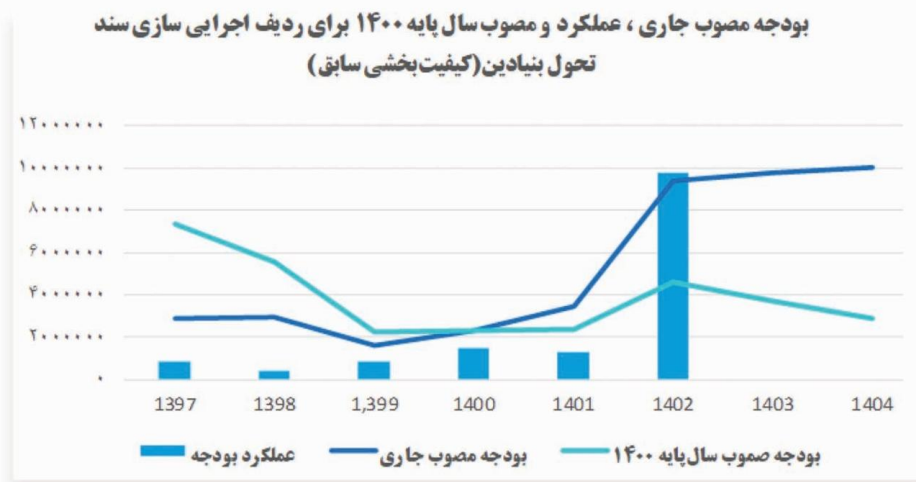
مجموع اعتبارات این ردیف در سال ۱۴۰۴، ۱۹۲۵۰۰۰۰ میلیون ریال در نظر گرفته شده است که نسبت به سال گذشته رشدی بیست درصدی داشته است. از این اعتبار ۸,۰۰۰,۰۰۰ میلیون ریال از منابع عمومی تامین می‌شود که نسبت به سال گذشته ۲۰ درصد کاهش یافته و ۱۱,۲۵۰,۰۰۰ میلیون ریال از منابع متفرقه تامین می‌شود که رشد ۸۷ درصدی داشته است. محل تامین منابع متفرقه بر اساس بند «ت» تبصره ۱۶ لایحه بودجه ۱۴۰۴ از طریق مالیات بر مواد آسیب‌رسان مقرر گردیده است.

ردیف اجرای سند تحول بنیادین

این ردیف از سال ۱۴۰۱ در میان جداول بودجه با عنوان « اجرای سند تحول بنیادین آموزش و پرورش » مطرح گردیده است.

تا پیش از این، این ردیف با عنوان ردیف « کیفیت بخشی به فعالیت‌های پرورشی و آموزشی و توسعه عدالت آموزشی » در جداول بودجه سنواتی موجود بوده است. در واقع هدف از قرار دادن این ردیف در میان ردیف‌های بودجه آموزش و پرورش تخصیص اعتبار به برنامه‌هایی از وزارت آموزش و پرورش است که ردیف معینی میان ردیف‌های مصوب ندارند. از جمله می‌توان به برنامه‌های معاونت ابتدایی وزارت آموزش و پرورش، معاونت متوسطه وزارت آموزش و پرورش و برنامه‌هایی از جمله توانمندسازی کارکنان آموزش و پرورش در سطوح مختلف اشاره نمود.

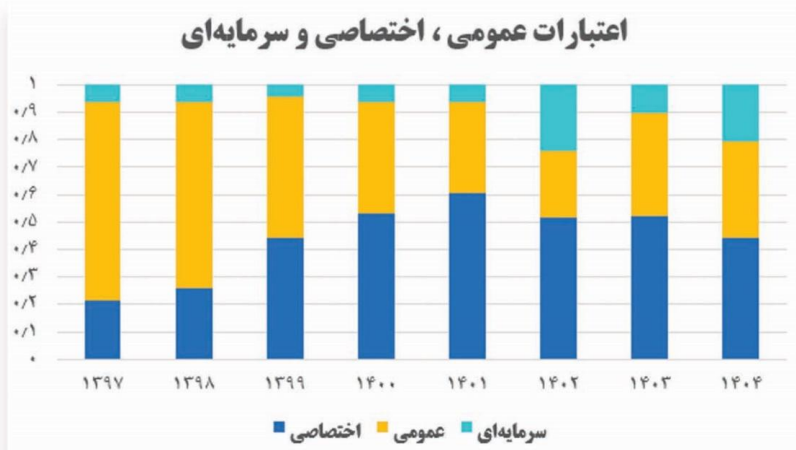
نمودار ۲۰ تغییرات اعتبارات مصوب و عملکردی این ردیف را از سال‌ها ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۴ را نشان می‌دهد. به‌طور کلی اعتبارات این دستگاه به خصوص پس از سال ۱۴۰۰ رشد چشمگیری داشته است. اما نقطه قابل توجه در این زمینه تفاوت عملکرد بودجه در این سال‌ها با مقدار مصوب آن است؛ به طوری که تنها در سال ۱۴۰۲ مقدار عملکرد این ردیف با مقدار مصوب آن برابری می‌کند و در تمامی سال‌های دیگر میزان عملکرد این اعتبار کمتر از میزان مصوب آن بوده است.

شکل شماره ۲۰

دانشگاه فرهنگیان

دانشگاه فرهنگیان که از سال ۹۱ به عنوان تنها مرکز تربیت معلم تاسیس گردیده است هر ساله بخشی از اعتبارات ذیل آموزش و پرورش را به خود اختصاص می‌دهد. اعتبارات ذیل این بخش همواره در قالب دو دسته اعتبارات هزینه‌ای و تملک دارایی سرمایه‌ای دسته‌بندی می‌شود که خود اعتبارات هزینه‌ای به دو بخش اعتبارات عمومی و اعتبارات اختصاصی تقسیم می‌شود. اعتبارات اختصاصی هزینه‌ای این دانشگاه از محل کسر از حقوق دانشجو معلمان به دلیل خدمات رفاهی اراده شده این دانشگاه به دانشجویان آن تامین می‌شود. به همین دلیل این منبع در واقع کسر شده از بخشی از اعتبارات ردیف ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها و افزوده شده به اعتبارات دانشگاه فرهنگیان می‌باشد و لذا می‌بایست سرجمع اعتبارات وزارت آموزش و پرورش را بدون احتساب درآمد اختصاصی دانشگاه فرهنگیان محاسبه نمود تا از محاسبه مجدد آن در سرجمع اعتبارات آموزش و پرورش خودداری شود.

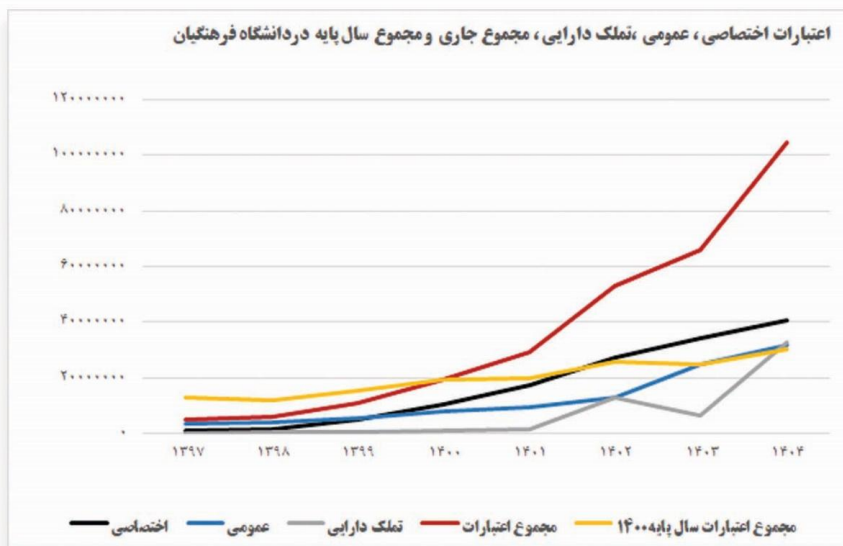

شکل شماره ۲۱

شکل نمودار ۲۱ سهم هر یک از اعتبارات دانشگاه فرهنگیان را از اعتبارات کلی آن نشان می‌دهد. این نمودار نشان دهنده این است که اعتبارات عمومی و اختصاصی دانشگاه فرهنگیان در این سال‌ها به صورتی متوازن رشد نکرده است. به طوری که رشد اعتبارات اختصاصی بیشتر از اعتبارات عمومی بوده است و به نوعی به مرور سهم اعتبارات اختصاصی از اعتبارات عمومی بیشتر شده است.

تا سال ۱۳۹۹ میزان اعتبارات عمومی از اعتبارات اختصاصی بیشتر بوده است اما به مرور اعتبارات اختصاصی از عمومی پیشی گرفته اند. این موضوع درحالی است که دیوان عدالت اداری در رای شماره ۹۱۲۶ مورخ ۱۴۰۲/۰۷/۲۵ مقرر داشته است که بر اساس ماده ۶ قانون موصوف به متعهدین خدمت در آموزش و پرورش، این دانشگاه در صورتی حق کسر از حقوق دانشجو معلمان را دارد که این دانشجویان از امکانات رفاهی بهره‌مند شوند. بر همین اساس مجوزی دائر بر کسر مبالغ موصوف، در صورت عدم استفاده از خدمات رفاهی خوابگاه و غذا، از این قانون قابل استنتاج نیست؛ لذا محاسبه میزان اعتبارات اختصاصی بدون در نظر گرفتن تعداد دانشجویانی که قصد استفاده از خدمات رفاهی دانشگاه را دارند در واقع نوعی محاسبه نادرست و به نوعی تخلف محسوب می‌شود با این حساب هرساله بیشتر درآمدهای دانشگاه از محل همین درآمدهای اختصاصی تامین می‌شود.

بر اساس شکل ۲۱ میزان این اعتبارات در سال‌های اخیر بیشتر نیز شده است. علت این موضوع رامی توان به افزایش ظرفیت دانشگاه فرهنگیان در پذیرش دانشجو در سال‌های اخیر نسبت داد. در واقع بدین علت که تعداد دانشجویان این دانشگاه و همچنین میزان حقوق دریافتی آنان در سال‌های اخیر بیشتر شده است افزایش درآمدهای اختصاصی این دانشگاه نیز امری طبیعی می‌باشد چرا که اعتبار مذکور درصدی از حقوق دانشجو معلمان می‌باشد.

شکل شماره ۲۲

بر همین اساس بودجه دانشگاه فرهنگیان علی‌رغم حذف اثر تورم روندی صعودی را طی کرده است که با توجه به افزایش تعداد دانشجو معلمان، امری طبیعی می‌باشد. از طرفی پایین بودن درآمدهای عمومی و ناکافی بودن بودجه تملک دارایی در اعتبارات مربوط به این دانشگاه، تراکم کلاسی و خوابگاه‌های دانشجویی را برای این دانشجویان افزایش داده و نسبت تعداد هیئت علمی به دانشجو را در این دانشگاه با وضعیت نامناسبی مواجه نموده است.

در لایحه بودجه ۱۴۰۴ نیز از مجموع ۱۰۴,۸۰۰,۰۰۰ میلیون ریال اعتبار این دانشگاه، ۵۰,۵۰۰,۰۰۰ میلیون ریال از منابع اختصاصی است که ۴۰,۵۰۰,۰۰۰ میلیون ریال از آن به صورت هزینه‌ای و از محل حقوق دانشجو معلمان و ۱۰,۰۰۰,۰۰۰ میلیون ریال از آن از محل منابع واگذاری دارایی سرمایه‌ای این دانشگاه بوده است که در مجموع ۵۰ درصد اعتبارات آن را تشکیل می‌دهد. همچنین در بخش عمومی نیز ۳۱,۷۰۰,۰۰۰ میلیون ریال اعتبارات هزینه‌ای از منابع عمومی و ۷,۰۰۰,۰۰۰ میلیون ریال اعتبار سرمایه‌ای از منابع عمومی و ۱۵,۶۰۰,۰۰۰ میلیون ریال تملک سرمایه‌ای از منابع متفرقه برای دانشگاه فرهنگیان در نظر گرفته شده است. شکل ۲۲ نمایان‌گر جزئیات اعتبارات این سازمان در قانون بودجه ۱۴۰۴ می‌باشد.

شکل شماره ۲۳

اصلاحات مجلس ذیل بند «ر» تبصره ۳ قانون بودجه، اعتبارات بخش متفرقه دانشگاه فرهنگیان را در بخش تملک دارایی‌های سرمایه‌ای دچار رشد چشمگیر کرده است. در این اصلاحات که در پی بررسی لایحه بودجه ۱۴۰۴ در مجلس صورت گرفته است؛ از اعتبارات این تبصره برای سازمان نوسازی و دانشگاه شهید رجایی کسر گردیده و به دانشگاه فرهنگیان و دانشگاه ملی مهارت افزوده شده است.

سازمان مدارس غیردولتی و توسعه مشارکت‌های مردمی

این سازمان به عنوان یکی از سازمان‌های تابعه وزارت آموزش و پرورش نقش فراهم نمودن زمینه مشارکت مردمی در آموزش و پرورش را به عهده دارد. همچنین این سازمان بر اساس قانون تاسیس و اداره مدارس و مراکز غیردولتی مسئولیت تاسیس و اداره مدارس و مراکز غیردولتی را نیز برعهده دارد. به‌عنوان نمونه هر ساله این سازمان موظف به تعیین سقف شهریه برای مدارس غیردولتی می‌باشد.

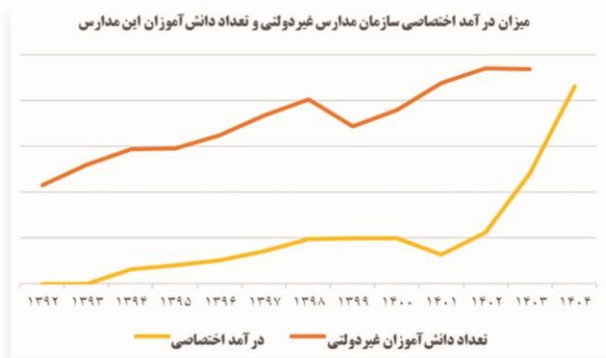
ازطرفی اعطای مجوز تاسیس و اداره مدارس غیردولتی به موسسان این مدارس، یکی دیگر از وظایف این سازمان محسوب می‌شود. ازطرفی هر ساله بر اساس ماده ۲۰۵ قانون مذکور، سهمی ۴ درصدی از شهریه این مدارس به‌عنوان درآمد اختصاصی این سازمان درنظر گرفته می‌شود که این موضوع را می‌توان به عنوان یکی از مصادیق ایجاد تعارض منافع در انجام وظایف و ماموریت‌های این سازمان در راستای تایید صلاحیت موسسان مدارس غیردولتی جهت اخذ و همچنین تعیین سقف شهریه برای آنان درنظر گرفت.

چرا که با افزوده شدن تعداد این مدارس و همچنین بالارفتن سقف شهریه آن‌ها میزان درآمد اختصاصی این سازمان نیز افزایش می‌یابد. این موضوع به‌خصوص پس از انتقال محل دریافت مجوز به درگاه «مجوزها» نسبت به گذشته تسهیل نیز شده است و درواقع همین موضوع را می‌توان به‌عنوان یکی از علل رشد بی‌رویه مدارس غیردولتی درسال‌های اخیر دانست.

شکل ۲۳ میزان رشد درآمدهای اختصاصی این سازمان را با توجه به افزایش تعداد دانش‌آموزان مدارس غیردولتی مابین سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۴ نشان می‌دهد. تعداد دانش‌آموزان این مدارس همواره بین سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۳ رو به افزایش بوده است.

در این سال‌ها تنها در سال ۱۳۹۹ تعداد دانش‌آموزان این مدارس کاهش یافته است که مهم‌ترین علت آن را می‌توان به همه‌گیری ویروس کرونا و تعطیلی بخش قابل توجهی از مدارس غیردولتی در این سال به دلیل فراگیری آموزش مجازی نسبت داد.

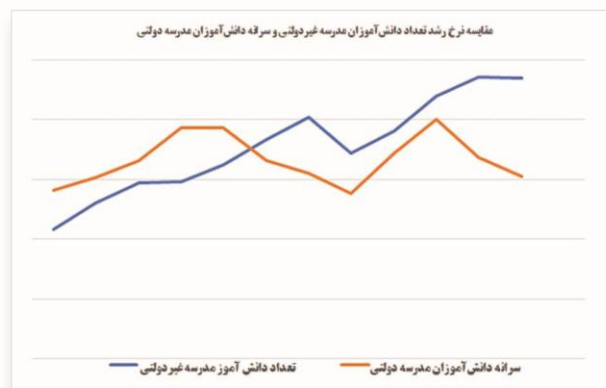
این نمودار همبستگی میان رشد دانش‌آموزان مدارس غیردولتی با افزایش درآمد اختصاصی سازمان مدارس و مراکز غیردولتی را نشان می‌دهد.

شکل شماره ۲۴

از طرفی همواره تاسیس مدارس غیردولتی با هدف کاهش بار مالی دولت و کمک به هزینه‌کرد بیشتر آن برای مدارس عادی دولتی صورت پذیرفته است.

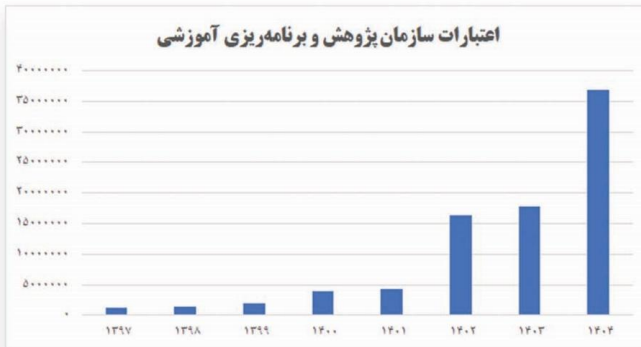
در صورتی که اثبات این گزاره که انتقال دانش‌آموزان از مدرسه دولتی به مدرسه غیردولتی چه میزان در بهبود کیفیت مدارس دولتی موثر بوده است نیازمند بررسی روند تغییرات سرانه دانش‌آموزان مدرسه دولتی با توجه به افزایش تعداد دانش‌آموزان مدارس غیردولتی می‌باشد. شکل ۲۴ در یک بازه زمانی ۱۲ ساله به بررسی میزان همبستگی این دو متغیر پرداخته است. در این نمودار از مقدار ثابت سرانه دانش‌آموزی جهت حذف اثر تورمی بر این شاخص بر اساس سال پایه ۱۴۰۰ استفاده شده است. میزان تغییرات این دو نمودار نشان می‌دهد که علی‌رغم افزایش ۱۱۶ درصدی تعداد دانش‌آموزان مدارس غیردولتی بین سال‌های ۱۳۹۲ تا ۱۴۰۳، سرانه دانش‌آموزان مدارس دولتی در مجموع تغییر چندانی نداشته است. این موضوع بدین معنا است که همزمان با مهاجرت دانش‌آموزان از مدارس دولتی به مدارس غیردولتی، سهم دانش‌آموزان باقی مانده در مدارس دولتی در اعتبارات بودجه سنواتی دولت تغییر چندانی نکرده است.

شکل شماره ۲۵

سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی

نمودار ۲۵ نشان دهنده روند بودجه سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی در بازه سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۴ می‌باشد. هرچند در دو سال متوالی ۱۴۰۱ و ۱۴۰۲ بودجه این سازمان رشد قابل توجهی نداشته است اما در قانون بودجه سال ۱۴۰۴ با رشد چشمگیر ۱۱۸ درصدی به رقم ۳۶۸۶۴۰۰۰ میلیون ریال رسیده است. از آنجا که وظیفه اصلی این سازمان تدوین و تهیه کتب درسی می‌باشد، 'تامین هزینه کاغذ مورد نیاز برای چاپ کتب درسی مساله و چالش هرساله این سازمان می‌باشد. در سال‌های اخیر سهم واردات کاغذ برای چاپ کتب درسی کاهش داشته و قریب به ۷۰ درصد کاغذ و ۱۰۰ درصد مقوای کتاب‌های درسی از تولید داخل تأمین می‌شود.

شکل شماره ۲۶

از آنجا که تامین کاغذ وارداتی وابسته به نرخ ارز بوده و قیمت ارز بطور روز افزون در حال افزایش است و از طرفی تورم تولید کاغذ و محصولات کاغذی طبق اعلام مرکز آمار ایران کمترین تورم تولید کننده در سال را داراست (۱۴٫۱ درصد)، ضروری به نظر می‌رسد تا این سازمان به سمت استفاده از کاغذ داخلی و عدم وابستگی به واردات کاغذ حرکت کند.

از طرفی در بند (د) تبصره ۹ قانون بودجه سال ۱۴۰۱، وزارت آموزش و پرورش مجاز شده بود با سازوکارهای تشویقی و از طریق مدارس سراسر کشور کتب درسی مستعمل، دفترچه و مجلات مصرفی در پایان هر سال تحصیلی را جمع‌آوری و نسبت به فروش آنها اقدام نماید و منابع حاصله را به ردیف درآمد اختصاصی شماره ۱۶۰۱۰۱ جدول شماره (۵) این قانون نزد خزانه داری کل کشور واریز نماید. مطابق بررسی دیوان محاسبات کشور در گزارش تفریغ بودجه ۱۴۰۱، وزارت آموزش و پرورش در خصوص تعیین و ابلاغ ساز و کار تشویقی جهت جمع‌آوری کتب درسی مستعمل، دفترچه و مجلات مصرفی از طریق مدارس اقدامی ننموده و از مجوز این بند استفاده نکرده است. تبصره مشابه این در سال‌های آینده در تبصره‌های قانون بودجه حذف گردیده است. سازوکارهایی مشابه بند مذکور به شرط تضمین و نظارت در اجرا می‌توانند علاوه بر کاهش در مصارف این سازمان موجب ممانعت خروج ارز از کشور جهت واردات کاغذ کتب درسی شوند.

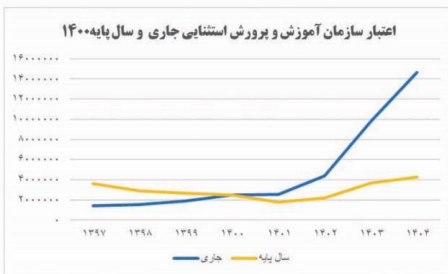
همچنین موضوع واگذاری سهام شرکت چاپ و نشر کتب درسی از موضوعات مورد مناقشه در سال‌های اخیر ذیل مسائل این سازمان بوده است. تا به امروز ۵۱ درصد سهام شرکت چاپ و نشر کتب درسی، متعلق به بخش خصوصی و ۴۹ درصد آن متعلق به بخش دولتی بوده است. لذا یارانه تعلق گرفته به کاغذ این سازمان، متوجه هر دو بخش خصوصی و دولتی این شرکت می‌باشد. در سالیان اخیر به دلایل متعدد از جمله هزینه‌های موجود در بخش دولتی، دولت تصمیم بر واگذاری ۴۹ درصد سهام بخش دولتی به بخش خصوصی گرفته است؛ که البته تا به امروز این موضوع محقق نشده است.

این موضوع در مصوبه هیئت واگذاری امور وزارت اقتصاد و دارایی مورخ ۱۴۰۳/۰۲/۲۴ در اجرای جزء ۲ بند «ب» ماده ۴۰ قانون اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی مطرح گردیده است. نکته قابل توجه در این مصوبه موظف کردن دولت به واگذاری شرکت‌های دولتی ذیل این مصوبه در راستای تسویه بدهی به سازمان تامین اجتماعی در قالب تهاتر با سازمان مذکور می‌باشد. شرکت چاپ و نشر کتب درسی نیز یکی از شرکت‌های ذیل این مصوبه می‌باشد.

سازمان مدارس استثنایی

سازمان مدارس استثنایی بعنوان یکی از مهم‌ترین بسترها در تحقق عدالت آموزشی محسوب می‌شود. این دانش‌آموزان به دلیل داشتن نیازهای متفاوت، نیازمند توجه بیشتر از جمله داشتن سهم کافی و بیش از دیگر دانش‌آموزان در اعتبارات مصوب سالیانه هستند. ردیف مرتبط با این سازمان شامل مصارف هزینه‌ای عمومی، مصارف هزینه‌ای متفرقه، که هزینه سرویس ایاب و ذهاب رایگان این دانش‌آموزان و همچنین درآمد اختصاصی از طریق آزمون‌های سنجش نوآموزان و همچنین مراکز مشاوره و... می‌باشد که هزینه آن از دانش‌آموزان جهت انجام این خدمات دریافت می‌شود. بر اساس گزارشات مرکز پژوهش‌های مجلس، بیشترین آمار دانش‌آموزان بازمانده از تحصیل ریشه معلولیت بالای آنان دارد و لذا این موضوع، توجه ویژه به این سازمان را در اولویت رسیدگی دستگاه‌های سیاست‌گذار قرار می‌دهد. هزینه‌های مربوط به مراقبت‌های دوران کودکی و رفع اختلالات دانش‌آموزان پیش از رسیدن به سن آموزش اجباری از جمله اقداماتی است که می‌تواند در دستور برنامه‌ریزی این سازمان قرار بگیرد. این اقدامات در برخی کشورهای عضو OECD در قالب طرحی با عنوان ECEC، برای تحرک شناختی کودکان، اجتماعی شدن، رشد کودکان و آموزش اولیه و خدمات ضروری برای آموزش والدین شاغل می‌باشد.

در سال ۱۴۰۴ اعتبارات کل این سازمان نسبت به سال گذشته ۴۹ درصد رشد یافته و به مبلغ ۱۴,۶۳۳,۵۰۰ ریال رسیده است. اعتبارات اختصاصی آن نیز ۱۰ درصد افزایش یافته است که افزایش آن نسبت به سال گذشته کمتر بوده است. اعتبارات متفرقه این سازمان نیز که مربوط به سرویس ایاب و ذهاب دانش‌آموزان استثنایی می‌باشد نسبت به سال گذشته رشد ۸۰ درصدی داشته است. نمودار ۲۶ نشان دهنده روند کل اعتبارات این سازمان در بازه‌ی سال‌های ۱۳۹۷ تا سال ۱۴۰۴، بر اساس نرخ جاری و سال پایه ۱۴۰۰ می‌باشد. در این سال‌ها کمترین اعتبار تعدیل شده تومی مربوط به سال ۱۴۰۱ و بیشترین اعتبار مربوط به سال ۱۴۰۴ می‌باشد و در مجموع در هشت سال اخیر اعتبارات تعدیل شده این سازمان ۱۸ درصد رشد یافته است.

شکل شماره ۲۷

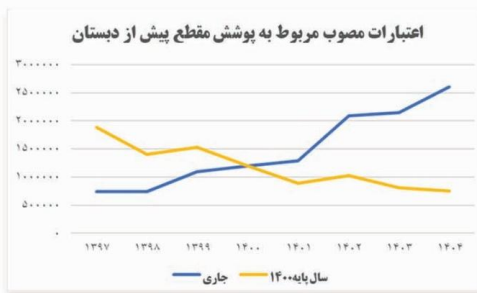
سازمان تعلیم و تربیت کودک

سازمان تعلیم و تربیت کودک در سال ۱۳۹۹ به مصوبه شورای عالی انقلاب فرهنگی تاسیس گردید لذا ردیف مرتبط با این سازمان از قانون بودجه سال ۱۴۰۰ به ردیف بودجه‌های مرتبط با آموزش و پرورش اضافه گردید. تا پیش از این اعتبارات مربوط به دانش‌آموزان پیش از دبستان با عنوان «وزارت آموزش و پرورش - توسعه کمی و کیفی آموزش پیش از دبستان» در جداول بودجه مطرح بوده است. غیر از سال ۱۴۰۰ که هردو ردیف مذکور توأم در جدول بودجه مطرح بوده‌اند پس از این سال اعتبارات این بخش منحصرًا ذیل ردیف «سازمان ملی تعلیم و تربیت کودک» مطرح می‌شود.

اساسنامه مصوب شورای عالی انقلاب فرهنگی پوشش کامل دوره پیش‌دبستانی را به‌عنوان وظیفه سازمان تعلیم و تربیت کودک برنشموده است. درحالی که شاخص پوشش پیش‌دبستانی از مهمترین شاخص‌هایی است که اندازه آن در کیفیت تحصیلی مقاطع بعدی نیز تأثیرگذار است. تنها یک سال آموزش پیش‌دبستانی، میانگین پیشرفت در امتیاز مهارت خواندن و نوشتن در آزمون پرلز را ۱۱ درصد افزایش داده است. (گزارش تحلیل سیاستگذاری آموزش در ایران، وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی، ۱۳۹۸). همچنین اجرای طرح‌های بررسی اعتبارات این سازمان از سال ۱۳۹۷ تا ۱۴۰۴ نشان می‌دهد که تبدیل شدن آن به یک سازمان مستقل اگرچه سرعت رشد اعتبارات آن را افزایش داده است اما همچنان شکاف بسیار زیادی میان میزان اعتبارات این سازمان با نیاز آن یعنی پوشش دانش‌آموزان در مقطع پیش‌دبستانی به خصوص در مناطق محروم وجود دارد.

اما بررسی وضعیت اعتبارات این سازمان با حذف اثر تورم، روند نزولی آن در طی هشت سال گذشته را نشان می‌دهد. به طوری که در سال ۱۴۰۴ کمترین میزان اعتبار در ادوار گذشته برای آن در نظر گرفته شده است. در لایحه بودجه ۱۴۰۴ اعتبارات این سازمان نسبت به سال گذشته ۲۱ درصد افزایش یافته است و به مبلغ ۲۶۰۳۳۰۲ میلیون ریال رسیده است. رشد ۲۱ درصدی اعتبارات این سازمان درحالی است که اعتبارات آموزش و پرورش در این سال رشد ۶۷ درصدی داشته است.

در هشت سال گذشته به‌طور میانگین ۰٫۷ درصد از اعتبارات آموزش و پرورش به آموزش‌های مرتبط با پیش از دبستان اختصاص داده شده است. این موضوع درحالی است که گزارش OECD در سال ۲۰۲۴ بیان می‌دارد که در میان کشورهای عضو با داده‌های موجود، ۰٫۹ درصد از تولید ناخالص داخلی خود را دربرنامه‌های آموزش دوران کودکی برای کودکان بین ۳ تا ۵ سال سرمایه‌گذاری می‌کنند. در این میان، ایسلند ۲۰٪، نروژ ۱٫۹٪ و سوئد ۱٫۷٪ بیشترین سهم سرمایه‌گذاری در این حوزه را دارند. نکته قابل توجه در مقایسه داده‌ها این است که در کشورهایی که آموزش ابتدایی از سنین پایین‌تر آغاز می‌شود (مثلاً از ۵ سالگی)، میزان سرمایه‌گذاری در دوره پیش‌دبستانی معمولاً کمتر به نظر می‌رسد. این تفاوت ممکن است ناشی از تقسیم متفاوت منابع بین مقطع ابتدایی و پیش‌دبستانی در نظام‌های آموزشی مختلف باشد.

شکل شماره ۲۸

به‌طور کلی بودجه آموزش و پرورش در یک دهه گذشته با مشکلات متعدد و تاحدودی پایدار مواجه بوده است. این موضوع را می‌توان به دلیل وجود سازکارهای معیوب و البته تثبیت شده در فرآیند بودجه‌ریزی آموزش و پرورش دانست. همچنین کسری دائمی بودجه آموزش و پرورش همواره به‌عنوان یکی از زمینه‌های موثر بر این موضوع، از جمله عوامل اصلی در تشدید و عدم اصلاح این چالش‌ها در ساختار بودجه‌ریزی آموزش و پرورش بوده است. اصلاح ساختار و همچنین مشکلات فرآیندی بودجه آموزش و پرورش می‌تواند زمینه مناسبی را جهت اقدامات اصلاحی در دیگر سیاست‌ها و برنامه‌های نظام تعلیم و تربیت فراهم نماید؛ چرا که بودجه به‌عنوان مهم‌ترین عامل پشتیبان سیاست‌ها می‌تواند اجرای سیاست‌ها را سامان بخشیده و ابزاری مناسب برای نظارت و پشتیبانی از آن‌ها باشد.

اقدامات ذیل جهت اصلاحات در ساختار بودجه آموزش و پرورش پیشنهاد می‌شود:

۱. تمهید سهم منابع مشخص، کافی و شفاف برای آموزش و پرورش از منابع عمومی دولت از جمله درآمدهای مالیاتی، درآمدهای حاصل از عوارض، تعرفه‌ها و... در راستای تامین آموزش و پرورش همگانی و رایگان در قالب ردیف‌های ثابت درآمدی و همچنین تبصره‌های مشخص در قالب ردیف‌های متفرقه

۲. بازطراحی فرآیند بودجه‌ریزی آموزش و پرورش و التزام به تدوین آن مبتنی بر اهداف مندرج در اسناد توسعه پنج ساله کشور و همچنین پروژه‌های مندرج در نقشه‌راه اجرایی‌سازی سند تحول بنیادین آموزش و پرورش

۳. تاکید و التزام بر برنامه‌محوری در فرآیند تدوین، تخصیص، اجرا و نظارت در بودجه‌ریزی آموزش و پرورش در تمامی ارکان موثر در فرآیند بودجه‌ریزی آموزش و پرورش از جمله سازمان برنامه و بودجه، مجلس شورای اسلامی و اداره برنامه و بودجه وزارت آموزش و پرورش.

۴. طراحی سازوکارهای کارآمد جهت هدایت برخی از ردیف‌های اعتباری بودجه آموزش و پرورش به ذی‌نفع واقعی از جمله ردیف مربوط به «کمک به تامین سرانه دانش‌آموزی و پوشش تحصیلی افراد لازم‌التعلیم»، ردیف «فعالیت‌های پرورشی و امور تربیتی» و ردیف «تربیت بدنی و بهداشت و سلامت»

۵. بخش اعظم اعتبارات این دستگاه در راستای جبران خدمات پرسنلی هزینه می‌شود. برخلاف این تصور که بودجه پرسنلی، یک ردیف اعتباری غیرقابل انعطاف و غیرقابل برنامه‌ریزی می‌باشد اما می‌بایست همین ردیف اعتباری را نیز متناسب با اهداف مندرج در اسناد توسعه و پروژه‌های نقشه راه اجرایی‌سازی سند تنظیم نمود.

۶. توسعه ردیف‌های غیرپرسنلی جهت کیفیت‌بخشی به فرآیندهای تربیتی و آموزشی از جمله کیفیت‌بخشی به پروژه‌های پژوهشی مسئله محور در راستای تصمیمات و سیاست‌های کلان، کیفیت‌بخشی به فرآیندهای آموزش و توانمندسازی معلمان

جدول ارقام مربوط به نمودارها

سال	بودجه عمومی دولت جاری	بودجه عمومی دولت سال پایه ۱۴۰۰
۱۳۹۷	۴۴۳.....	۱۱۳۲۸۸۵۱۲۳۴
۱۳۹۸	۵۲.....	۹۸۹۶۰۳۴۵۴۵
۱۳۹۹	۶۴۹۷.....	۹۰۷۸۰۷۹۵۸۹
۱۴۰۰	۱۳۷۲۸.....	۱۳۷۲۸.....
۱۴۰۱	۱۵۲۷۲.....	۱۰۵۳۵۴۷۹۹۸۱
۱۴۰۲	۲۲۶۳۴.....	۱۱۰۹۷۲۵۷۶۵۳
۱۴۰۳	۲۸۳۷.....	۱۰۷۰۱۶۲۲۰۲۹
۱۴۰۴	۵۳۸۴۴۵۵.....	۱۵۶۵۲۴۸۵۴۶۵

جدول مربوط به شکل (ارقام به میلیون ریال)

سال	درصد افزایش بودجه کل کشور	درصد افزایش بودجه آموزش و پرورش	درصد افزایش بودجه وزارت بهداشت
۱۳۹۸	۱۷,۳۸	۲۹,۷۵	۱۴,۲۹
۱۳۹۹	۲۴,۹۴	۴۰,۸۴	۱۱,۳۶
۱۴۰۰	۱۱۱,۳۰	۵۴,۹۸	۵۳,۰۶
۱۴۰۱	۱۱,۲۵	۷۳,۴۵	۲۴,۰۰
۱۴۰۲	۴۸,۲۱	۱۸,۸۸	۶۸,۲۸
۱۴۰۳	۲۵,۳۴	۲۰,۱۷	۲۷,۷۳
۱۴۰۴	۸۹,۷۹	۶۹,۳۳	۴۳,۳۰

جدول مربوط به شکل شماره ۲

سال	درصد بودجه آموزش و پرورش از بودجه عمومی دولت	درصد بودجه وزارت بهداشت از بودجه عمومی دولت
۱۳۹۷	۹,۰۱	۱۷,۳۸
۱۳۹۸	۹,۹۶	۱۶,۹۲
۱۳۹۹	۱۱,۲۲	۱۵,۰۸
۱۴۰۰	۸,۲۳	۱۰,۹۳
۱۴۰۱	۱۲,۸۳	۱۲,۱۸
۱۴۰۲	۱۰,۲۹	۱۳,۸۳
۱۴۰۳	۹,۸۷	۱۴,۰۹
۱۴۰۴	۸,۶۹	۱۰,۶۴

جدول مربوط به شکل شماره ۳

سال	یک دهم بودجه دولت سال پایه ۱۴۰۰	بودجه آموزش و پرورش سال پایه ۱۴۰۰
۱۳۹۷	۱۱۳۲۸۸۵۱۲۳	۱۰۲۰۳۶۳۸۰۲
۱۳۹۸	۹۸۹۶۰۳۴۵۴،۵	۹۸۵۲۲۶۳۶۲،۳
۱۳۹۹	۹۰۷۸۰۷۹۵۸،۹	۱۰۱۸۷۶۵۳۷۰
۱۴۰۰	۱۳۷۲۸.....	۱۱۳.....
۱۴۰۱	۱۰۵۳۵۴۷۹۹۸	۱۳۵۲۱۱۷۶۵۱
۱۴۰۲	۱۱۰۹۷۲۵۷۶۵	۱۱۴۲۳۷۹۱۷۹
۱۴۰۳	۱۰۷۰۱۶۲۲۰۳	۱۰۵۶۲۰۵۲۰۶
۱۴۰۴	۱۵۶۵۲۴۸۵۴۷	۱۳۷۸۲۶۸۸۷۱

جدول مربوط به شکل شماره ۵ (ارقام به میلیون ریال)

سال	درصد تملک دارایی آموزش و پرورش از تملک دارایی دولت
۱۳۹۷	۳،۰۱
۱۳۹۸	۳،۳۱
۱۳۹۹	۴،۷۶
۱۴۰۰	۲،۸۳
۱۴۰۱	۲،۵۱
۱۴۰۲	۲،۵۳
۱۴۰۳	۳،۵۸
۱۴۰۴	۵،۳۵

جدول مربوط به شکل شماره ۸

سال	درصد بودجه آموزش و پرورش از بودجه عمومی دولت
۱۳۹۷	۹،۰۰
۱۳۹۸	۹،۹۵
۱۳۹۹	۱۱،۲
۱۴۰۰	۸،۲۳
۱۴۰۱	۱۲،۸۳
۱۴۰۲	۱۰،۲۹
۱۴۰۳	۹،۸۶
۱۴۰۴	۸،۶۹

جدول مربوط به شکل شماره ۶

سال	سهم اعتبارات تملک دارایی آموزش و پرورش از کل اعتبارات آن
۱۳۹۷	۳,۰۱
۱۳۹۸	۳,۳۱
۱۳۹۹	۴,۷۶
۱۴۰۰	۲,۸۳
۱۴۰۱	۲,۵۱
۱۴۰۲	۲,۵۳
۱۴۰۳	۳,۵۸
۱۴۰۴	۵,۳۵

جدول مربوط به شکل شماره ۹

سال	رقم جاری اعتبارات سرمایه‌ای آموزش و پرورش	رقم مورد انتظار براساس اعتبارات سال ۹۷	رقم سال پایه اعتبارات سرمایه‌ای آموزش و پرورش
۱۳۹۷	۱۸۶۳۳۵۱۳	۱۸۵۸۳۵۱۳,۰۲	۱۸۵۸۳۵۱۳
۱۳۹۸	۳۱۸۱۱۹۰۳	۲۵۱۰۵۶۳۳,۰۱	۱۵۶۶۵۴۲۳,۵۸
۱۳۹۹	۴۱۸۸۱۶۴۴	۴۴۲۸۳۱۴۷,۴۹	۱۲۹۳۳۶۹۴,۲۳
۱۴۰۰	۵۰۱۶۱۵۶۹	۶۸۷۷۹۳۸۶,۰۹	۱۳۸۵۷۱۸۵,۷۷
۱۴۰۱	۶۳۲۰۱۰۴۳	۹۶۲۷۱۸۱۹,۳۱	۱۲۶۴۲۲۸۴,۸۳
۱۴۰۲	۹۴۷۸۱۴۰۵	۱۳۲۰۲۲۳۲۸,۱	۱۳۳۴۱۴۶۶,۵۵
۱۴۰۳	۱۴۳۲۱۹۰۰۰	۱۵۷۱۲۵۳۲۱,۷	۱۶۹۳۸۸۸۲,۰۹
۱۴۰۴	۳۷۹۸۳۲۷۱۶	۱۷۴۹۱۳۰۹۳,۹	۳۷۹۴۵۴۲۷,۶۴

جدول مربوط به شکل شماره ۱۰ (ارقام به میلیون ریال)

سال	سرانه دانش‌آموزی جاری	سرانه دانش‌آموزی سال پایه ۱۴۰۰
۱۳۹۷	۳۲۳۳۷۳۴	۸۲۶۹۶۳۰
۱۳۹۸	۴۰۸۴۱۶۶	۷۷۷۲۵۱۰
۱۳۹۹	۴۹۴۶۴۷۱	۶۹۱۱۵۶۶
۱۴۰۰	۸۵۸۲۸۶۶	۸۵۸۲۸۶۶
۱۴۰۱	۱۴۵۲۶۴۹۰	۱۰۰۲۱۱۸۹
۱۴۰۲	۱۷۱۲۹۷۹۴	۸۳۹۸۵۹۳
۱۴۰۳	۲۰۲۵۶۰۷۸	۷۶۴۰۹۲۰
۱۴۰۴	۳۳۵۴۷۶۲۰	۹۷۵۲۲۱۵

جدول مربوط به شکل شماره ۱۱ (ارقام به تومان)

سال	ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها جاری	بودجه کل آموزش و پرورش جاری
۱۳۹۷	۳۳۱۵۳۴۰۰۰	۳۹۹۰۰۰۰۰
۱۳۹۸	۴۲۴۹۹۰۸۹۸	۵۱۷۷۰۰۰۰۰
۱۳۹۹	۵۲۸۹۵۹۰۰۰	۷۲۹۱۱۰۰۰۰
۱۴۰۰	۸۸۸۰۰۰۰۰۰	۱۱۳۰۰۰۰۰۰۰
۱۴۰۱	۱۰۶۱۱۰۰۰۰۰	۱۹۶۰۰۰۰۰۰۰
۱۴۰۲	۱۸۰۰۸۳۰۰۰۰	۲۳۳۰۰۰۰۰۰۰
۱۴۰۳	۲۱۷۸۵۴۹۲۲۴	۲۸۰۰۰۰۰۰۰۰۰
۱۴۰۴	۳۲۰۴۶۰۰۰۰۰	۴۶۷۸۰۶۴۹۱۷

جدول مربوط به شکل شماره ۱۲ (ارقام به تومان)

سال	ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها جاری	عملکرد ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها
۱۳۹۷	۳۳۱۵۳۴...	-
۱۳۹۸	۴۲۴۹۹۰۸۹۸	-
۱۳۹۹	۵۲۸۹۵۹...	-
۱۴۰۰	۸۸۸.....	۹۹۲۲۹۶۰۹۷
۱۴۰۱	۱۰۶۱.....	۱۱۷۳۹۰۴۷۹۶
۱۴۰۲	۱۸۰۰۸۳.....	۲۰۰۷۸۵۳۵۳۱
۱۴۰۳	۲۱۷۸۵۴۹۲۲۴	۲۵۶۰۵۴۳۲۱۳
۱۴۰۴	۳۲۰۴۶.....	-

جدول مربوط به شکل شماره ۱۳

سال	سال پایه ادارات کل آموزش و پرورش استان‌ها
۱۳۹۷	۸۴۷۸۳۲۸۱۳
۱۳۹۸	۸۰۸۷۹۳۱۹۳
۱۳۹۹	۷۳۹۰۹۹۸۷۷
۱۴۰۰	۸۸۸.....
۱۴۰۱	۷۳۱۹۳۷۱۵۶
۱۴۰۲	۸۸۲۹۳۱۶۲۹
۱۴۰۳	۸۲۱۷۸۳۹۳۹
۱۴۰۴	۹۳۱۵۶۹۷۶۷

جدول مربوط به شکل شماره ۱۵ (ارقام به میلیون ریال)

اعتبارات کمک سرانه دانش‌آموزان سال پایه ۱۴۰۰	اعتبارات کمک سرانه دانش‌آموزان جاری	سال
۸۱۰۲۷۸۸	۳۱۶۸۴۹۰	۱۳۹۷
۶۶۴۷۷۶۵	۳۴۹۳۱۵۵	۱۳۹۸
۱۲۱۱۱۲۹۶	۸۶۶۷۸۱۳	۱۳۹۹
۱۱۲۸۱۳۷۶	۱۱۲۸۱۳۷۶	۱۴۰۰
۲۸۲۴۴۱۰۶	۴۰۹۴۲۰۳۶	۱۴۰۱
۲۴۳۲۷۶۸۸	۴۹۶۱۸۸۲۷	۱۴۰۲
۱۸۷۷۶۸۷۶	۴۹۷۷۷۵۰۰	۱۴۰۳
۳۱۹۷۶۷۴۴	۱۱۰۰۰۰۰۰	۱۴۰۴

جدول مربوط به شکل شماره ۱۶ (ارقام به میلیون ریال)

اعتبارات پرورشی و امور تربیتی سال پایه ۱۴۰۰	اعتبارات پرورشی و امور تربیتی جاری	سال
۵۶۲۶۰۶۶	۲۲۰۰۰۰۰	۱۳۹۷
۴۲۲۴۸۴۵	۲۲۲۰۰۰۰	۱۳۹۸
۳۳۱۱۵۳۵	۲۳۷۰۰۰۰	۱۳۹۹
۱۱۷۴۰۰۰۰	۱۱۷۴۰۰۰۰	۱۴۰۰
۲۴۸۳۴۸۱	۳۶۰۰۰۰۰	۱۴۰۱
۴۵۶۴۶۱۳	۹۳۱۰۰۰۰	۱۴۰۲
۵۷۳۳۶۸۵	۱۵۲۰۰۰۰۰	۱۴۰۳
۳۴۱۵۶۹۷	۱۱۷۵۰۰۰۰	۱۴۰۴

جدول مربوط به شکل شماره ۱۷ (ارقام به میلیون ریال)

سال	سرانه پرورشی دانش‌آموزان
۱۳۹۷	۱۸۳۳۲
۱۳۹۸	۱۷۹۳۲
۱۳۹۹	۲۲۹۶۹
۱۴۰۰	۸۷۵۳۳
۱۴۰۱	۲۶۶۶۳
۱۴۰۲	۶۸۳۹۳
۱۴۰۳	۱۰۹۷۰۷
۱۴۰۴	منتشر نشده

جدول مربوط به شکل شماره ۱۸ (ارقام به تومان)

سال	بهداشت سلامت و تربیت بدنی دانش‌آموزان جاری	بهداشت سلامت و تربیت بدنی دانش‌آموزان سال پایه ۱۴۰۰
۱۳۹۷	۳۱۹۳۶۰۰	۸۱۶۷۰۰۲
۱۳۹۸	۳۸۴۱۹۰۰	۷۳۱۱۴۵۷
۱۳۹۹	۴۰۷۴۴۱۰	۵۶۹۳۰۶۱
۱۴۰۰	۱۹۷۴۰۶۰۰	۱۹۷۴۰۶۰۰
۱۴۰۱	۱۳۶۱۵۳۰۰	۹۳۹۲۵۹۶
۱۴۰۲	۱۰۵۱۱۷۰۰	۵۱۵۳۷۹۷
۱۴۰۳	۱۶۰۰۰۰۰	۶۰۳۵۴۵۸
۱۴۰۴	۱۹۲۵۰۰۰۰	۵۵۹۵۹۳۰

جدول مربوط به شکل شماره ۱۹ (ارقام به میلیون ریال)

سال	اجرای سند تحول بنیادین مصوب	اجرای سند تحول بنیادین عملکرد
۱۳۹۷	۲۸۸۲۵۰۰	۸۳۰۹۷۷
۱۳۹۸	۲۹۳۶۰۰۰	۴۱۰۲۷۹
۱۳۹۹	۱۶۰۴۳۷۰	۸۲۷۰۰۰
۱۴۰۰	۲۳۰۴۴۰۱	۱۴۷۹۱۱۶
۱۴۰۱	۳۴۶۵۰۰۰	۱۲۶۱۰۰۰
۱۴۰۲	۹۳۶۵۰۰۰	۹۷۸۰۰۰۰
۱۴۰۳	۹۷۸۵۱۷۶	هنوز منتشر نشده است
۱۴۰۴	۱۰۰۰۰۰۰	هنوز منتشر نشده است

جدول مربوط به شکل شماره ۲۰ (ارقام به میلیون ریال)

سال	دانشگاه فرهنگیان مجموع جاری	دانشگاه فرهنگیان مجموع سال پایه ۱۴۰۰	دانشگاه فرهنگیان درآمد اختصاصی	دانشگاه فرهنگیان درآمد عمومی	دانشگاه فرهنگیان تملك دارایی سرمایه‌ای
۱۳۹۷	۳۷۱۳۴۷۷	۱۳۰۸۵۴۶۲٫۵	۱۱۰۰۰۰۰	۳۶۹۴۹۰۰	۳۲۲۰۰۰
۱۳۹۸	۳۳۴۶۲۷۹	۱۱۷۸۷۰۷۳٫۵	۱۶۰۰۰۰۰	۴۱۹۳۶۷۱	۴۰۰۰۰۰
۱۳۹۹	۲۴۳۱۳۷۰	۱۵۵۴۸۱۵۰٫۰۱	۴۹۳۰۰۰۰	۵۷۱۷۵۰۰	۴۸۰۰۰۰
۱۴۰۰	۳۷۸۳۵۱۷	۱۹۶۶۰۳۵۰	۱۰۴۵۰۰۰۰	۸۰۱۰۳۵۰	۱۲۰۰۰۰۰
۱۴۰۱	۴۷۲۶۰۰۰	۲۰۰۷۸۱۷۵٫۸۶	۱۷۶۸۵۰۰۰	۹۶۴۹۵۳۰	۱۷۷۰۳۵۲
۱۴۰۲	۱۹۱۴۵۰۰۰	۲۶۰۵۷۸۵۶٫۸۵	۲۷۴۹۷۶۸۱	۱۲۸۲۵۰۰۱	۱۲۸۲۵۰۰۱
۱۴۰۳	۹۷۸۵۱۷۶	۲۴۸۷۶۳۶۰٫۲۴	۳۴۵۰۰۰۰۰	۲۴۶۸۶۵۳۰	۶۷۶۰۷۰۱
۱۴۰۴	۱۰۴۸۰۰۰۰۰	۳۰۴۶۵۱۱۶٫۲۸	۴۰۵۰۰۰۰۰۰	۳۱۷۰۰۰۰۰۰	۳۲۶۰۰۰۰۰۰

جدول مربوط به شکل شماره ۲۱ ارقام به میلیون ریال

سال	تعداد دانش‌آموزان مدارس غیردولتی	درآمدهای اختصاصی سازمان مدارس غیردولتی و توسعه مشارکت
۱۳۹۲	۱۰۸۰۰۶۰	ناموجود
۱۳۹۳	۱۳۰۰۷۸۴	ناموجود
۱۳۹۴	۱۴۷۵۱۳۰	۸۰,۰۰۰
۱۳۹۵	۱۴۸۳۰۳۴	۱۰۰۰۰۰
۱۳۹۶	۱۶۱۹۰۳۰	۱۳۰۰۰۰
۱۳۹۷	۱۸۳۳۴۷۷	۱۸۰۰۰۰
۱۳۹۸	۲۰۱۹۴۸۶	۲۴۵,۰۰۰
۱۳۹۹	۱۷۱۷۲۶۴	۲۵۰,۰۰۰
۱۴۰۰	۱۹۰۲۹۹۳	۲۵۰۰۰۰
۱۴۰۱	۲۱۹۴۳۰۴	۱۶۰۰۰۰
۱۴۰۲	۲۳۵۸۹۲۴	۲۸۰۰۰۰
۱۴۰۳	۲۳۴۳۷۲۷	۶۰۰,۰۰۰
۱۴۰۴	منتشر نشده	۱,۰۸۰,۰۰۰

جدول مربوط به شکل شماره ۲۴ (ارقام به میلیون ریال)

سال	تعداد دانش‌آموزان مدارس غیردولتی	سرانه دانش‌آموزان مدارس دولتی
۱۳۹۲	۱۰۸۰۰۶۰	۱,۴۷۸,۹۱۴
۱۳۹۳	۱۳۰۰۷۸۴	۱,۸۲۰,۸۱۸
۱۳۹۴	۱۴۷۵۱۳۰	۲,۲۲۱,۴۰۲
۱۳۹۵	۱۴۸۳۰۳۴	۲,۷۵۳,۴۵۹
۱۳۹۶	۱۶۱۹۰۳۰	۲,۹۸۰,۳۰۷
۱۳۹۷	۱۸۳۳۴۷۷	۳,۲۳۳,۷۳۴
۱۳۹۸	۲۰۱۹۴۸۶	۴,۰۸۴,۱۶۶
۱۳۹۹	۱۷۱۷۲۶۴	۴,۹۴۶,۴۷۱
۱۴۰۰	۱۹۰۲۹۹۳	۸,۵۸۲,۸۶۶
۱۴۰۱	۲۱۹۴۳۰۴	۱۴,۵۲۶,۴۹۰
۱۴۰۲	۲۳۵۸۹۲۴	۱۷,۱۲۹,۷۹۴
۱۴۰۳	۲۳۴۳۷۲۷	۲۰,۲۵۶,۰۷۸
۱۴۰۴	منتشر نشده	۳۳,۸۳۶,۶۵۵

جدول مربوط به شکل شماره ۲۵ (ارقام مالی به تومان)

اعتبارات جاری سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزشی	سال
۱۱۵۶۹۴۴	۱۳۹۷
۱۴۳۰۵۱۰	۱۳۹۸
۱۹۷۲۴۳۰	۱۳۹۹
۳۹۰۵۵۲۰	۱۴۰۰
۴۲۳۸۵۰۰	۱۴۰۱
۱۶۲۹۷۴۰۰	۱۴۰۲
۱۷۷۴۳۵۰۱	۱۴۰۳
۳۶۸۶۴۰۰۰	۱۴۰۴

جدول مربوط به شکل شماره ۲۶ (ارقام به میلیون ریال)

سازمان مدارس استثنایی سال پایه ۱۴۰۰	سازمان مدارس استثنایی و جاری	سال
۳۵۹۵۸۲۰	۱۴۰۶۱۰۰	۱۳۹۷
۲۸۹۰۳۹۰	۱۵۱۸۷۹۳	۱۳۹۸
۲۶۵۶۲۱۴	۱۹۰۱۰۰۰	۱۳۹۹
۲۵۰۷۲۵۰	۲۵۰۷۲۵۰	۱۴۰۰
۱۷۴۶۲۸۹	۲۵۳۱۳۸۲	۱۴۰۱
۲۱۶۰۹۵۹	۴۴۰۷۵۰۰	۱۴۰۲
۳۶۸۰۱۶۴	۹۷۵۶۱۱۷	۱۴۰۳
۴۲۵۳۹۲۴	۱۴۶۳۳۵۰۰	۱۴۰۴

جدول مربوط به شکل شماره ۲۷ (ارقام به میلیون ریال)

سازمان تعلیم و تربیت کودک سال پایه ۱۴۰۰	سازمان تعلیم و تربیت کودک جاری	سال
۱۸۸۶۶۴۸	۷۳۷۷۵۰	۱۳۹۷
۱۴۰۴۰۰۰	۷۳۷۷۵۰	۱۳۹۸
۱۵۲۵۸۲۱	۱۰۹۲۰۰۰	۱۳۹۹
۱۲۰۴۰۰۰	۱۲۰۴۰۰۰	۱۴۰۰
۸۸۸۵۲۷	۱۲۸۷۹۹۰	۱۴۰۱
۱۰۲۴۲۱۹	۲۰۸۹۰۰۰	۱۴۰۲
۸۰۹۲۵۱	۲۱۴۵۳۲۵	۱۴۰۳
۷۵۶۷۷۳	۲۶۰۳۳۰۲	۱۴۰۴

جدول مربوط به شکل شماره ۲۸ (ارقام به میلیون ریال)

مجمع

jaame_ir